

Joonas Lahelma

KOLMANNEN SEKTORIN ENSIAUTTAJIEN OSAAMISEN YLLÄPITÄMINEN

Opinnäytetyö

Ensihoitaja AMK

Helmikuu 2016

KYAMK
University of Applied Sciences

Tekijä	Tutkinto	Aika
Joonas Lahelma	Ensihoitaja AMK	Helmikuu 2016
Opinnäytetyön nimi Kolmannen sektorin ensiauttajien osaamisen ylläpitäminen		45 sivua 17 liitesivua
Toimeksiantaja Suomen Meripelastusseura ry		
Ohjaaja Lehtori Sari Engelhardt, Projektiasiantuntija Saija Naarajärvi		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää kolmannen sektorin ensiauttajien osaamisen ylläpitämistä. Tavoitteena oli selvittää sairaanhoitopiirien vaatimukset osaamisen ylläpitämiselle, vapaaehtoisten osaamisen ylläpitämisen motiivia parantavia seikkoja sekä mahdollisuuksia kehittää järjestöjen välistä yhteistyötä osaamisen ylläpitämisessä. Opinnäytetyön lopputuloksena oli tarkoitus selvittää tapoja ja toimintamalleja, joilla ensiauttajien osaaminen tulevaisuudessa pystytään varmistamaan huomioiden tavoitteissa mainitut ulottuvuudet.</p> <p>Opinnäytetyön teoriaosuus koostuu ensiauttajatoimintaan ja osaamisen ylläpitoon liittyvistä määritelmistä sekä yhteistyötahojen kuvaamisesta. Teoriaosuus koostettiin ensihoidon palvelutasopäätöksistä sekä ensivastetoimintaa ja osaamisen ylläpitämistä kuvaavasta kirjallisuudesta ja tutkimuksista. Opinnäytetyössä toteutettiin myös kyselytutkimus vapaaehtoisille ensiauttajille vapaaehtoisten motivaatiotekijöiden selvittämiseksi sekä kolme teemahaastattelua erityisesti järjestöjen välisen yhteistyön mahdollisuuksien selvittämiseksi.</p> <p>Tehdyn tutkimuksen perusteella voidaan todeta ensiauttajien osaamisen ylläpitävän koulutuksen olevan monilta osin jo tällä hetkellä tehokasta ja järjestöjen yhteistyön toimivan valtakunnallisella tasolla melko hyvin. Kehitettäviä kohteita löytyi erityisesti paikallisen tason yhteistyöstä, koulutusmateriaalista ja lähiopetuksen tueksi tarjottavasta itsenäisen opiskelun materiaalista. Ensiauttajien osaamisen ylläpitämisen viranomaisohjaus on monin kohdin niukkaa eikä niukkuudestaan johtuen aseta juurikaan rajoja koulutukselle.</p> <p>Työn edetessä muotoutui useita jatkotutkimusehdotuksia. Jatkotutkimukset voisivat painottua erityisesti koulutusmateriaalin ja koulutussuunnitelmien tarpeellisuuden selvittämiseen ja itse materiaalien valmistamiseen.</p> <p>Opinnäytetyö eteni pääsääntöisesti suunnitelman mukaisesti ja muodostuneisiin tutkimusongelmiin saatiin vastaus työn edetessä. Työ esitellään järjestöjen ensivastekehitystyöryhmälle jatkotoimenpiteitä varten.</p>		
Asiasanat Ensivaste, ensiauttaja, palvelutasopäätös, osaaminen, osaamisen ylläpitäminen, kolmas sektori, yhteistyö		

Author Joonas Lahelma	Degree Bachelor of Emergency Care	Time February 2016
Thesis Title Maintaining Knowledge And Skills Among the Third Sector First Responders		45 pages 17 pages of appendices
Commissioned by The Finnish Lifeboat Institution		
Supervisor Sari Engelhardt, Senior Lecturer and Saija Naarajärvi, Project Specialist		
<p>Abstract</p> <p>The aim of this thesis was to examine methods for maintaining knowledge and skills among third sector first responders. One object was to identify the hospital districts' requirements of maintaining skills and knowledge, the factors affecting volunteers' motivation in maintaining their skills and knowledge, and the possibilities for enhancing cooperation between different organizations in the maintenance of required knowledge and skills. Another object of this thesis was to create guidelines for ensuring the necessary expertise of first responders in the future.</p> <p>The theoretical part of this thesis consists of definitions regarding the first responder activities and maintaining knowledge and skills. Also, the appropriate stakeholders are described in this part. The contents of the theoretical part were compiled from the service level decisions for pre-hospital emergency care and the literature and studies relating to the maintaining of knowledge and skills. In addition to the theoretical part, the factors affecting the motivation of voluntary first responders were examined using a questionnaire. Furthermore, the possibilities for enhancing the cooperation between different organizations were determined by conducting interviews.</p> <p>The results of this study suggested that the training targeted to maintain first responders' knowledge and skills was found to be adequately efficient. Also, the national cooperation between different organizations was concluded to be at a satisfactory level. However, certain deficiencies were found in the local level cooperation, the training material, and the independent study material for supporting the classroom teaching. The regulatory control for maintaining knowledge and skills among first responders appeared to be scarce, and consequently the training is not regulated nearly at all.</p> <p>The results of this study suggested that there exists a need for further research. These studies should be emphasized in determining the necessity of training material and training plans and producing these materials.</p> <p>The thesis was conducted as intended, and the fixed research problems were solved. The results of this thesis will be presented to the related organizations' task force for developing first responder activities for further measures.</p>		
<p>Keywords First responder, service level decision, know-how, maintaining knowledge and skills, third sector, cooperation</p>		

SISÄLLYS

1	Johdanto	6
2	Opinnäytetyön taustat	6
3	Kehittämistavoitteet	7
4	Keskeiset käsitteet	8
4.1	Ensivastetoiminta ja -yksikkö	8
4.2	Ensihoidon palvelutasopäätös	9
4.3	Ensivastekurssi	9
4.4	Vapaaehtoistoiminta ja kolmas sektori	10
4.5	Osaamisen ylläpitäminen	11
4.5.1	Osaamisen ylläpitämisen viranomaismääräykset	12
4.5.2	Osaamisen ylläpitäminen vapaaehtoisen näkökulmasta	13
4.5.3	Osaamisen ylläpitämisen yhteistyömahdollisuudet	15
5	Yhteistyötahot	16
5.1	Suomen Meripelastusseura	16
5.2	Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö	16
5.3	Suomen Punainen Risti	17
6	Tutkimusmenetelmät	17
6.1	Kehittämistutkimus	18
6.2	Kyselytutkimus	19
6.3	Teemahaastattelu	21
7	Tutkimuksen tulokset	21
7.1	Palvelutasopäätökset ja muut viranomaisohjeet	21
7.2	Kyselytutkimus ensiauttajille	23
7.2.1	Vastaajien taustatiedot	23
7.2.2	Toiminnan viranomaisohjaus	24
7.2.3	Motivaatiotekijät	26
7.2.4	Yhteistyö	30
7.3	Teemahaastattelut	33
8	Tutkimuksen luotettavuus	35

9	Johtopäätökset ja kehittämis ehdotukset	37
10	Jatkotutkimusehdotukset	40
	LÄHTEET	41

LIITTEET

- Liite 1. Tiedote – Ensivastekoulutus ensiauttajille
- Liite 2. Koontitaulukko ensihoidon palvelutasopäätöksistä
- Liite 3. Tutkimustaulukko
- Liite 4. Kyselytutkimuksen muuttujataulukko
- Liite 5. Kyselytutkimuksen saatekirje
- Liite 6. Kyselytutkimuslomake
- Liite 7. Teemahaastattelun runko

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni perimmäisenä tarkoituksena on selvittää sairaanhoitopiirien vaatimuksia ensiauttajatasoisten ensivasteyksiköiden henkilöstön osaamisen ylläpitämiseen sekä vaatimusten perusteella pyrkiä luomaan mahdollisimman monen sairaanhoitopiirin alueella toimivia malleja ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseksi. Sairaanhoitopiirien vaatimusten lisäksi tarkoitus on myös selvittää eri järjestöissä toimivien ensiauttajien omia näkemyksiä osaamisen ylläpitämisen tarpeellisuudesta ja hyvistä malleista sen toteuttamiseksi järjestöjen välisellä yhteistyöllä. Opinnäytetyön tavoitteena ei ole luoda valmiita koulutuspohjia tai oppimateriaaleja osaamisen ylläpitämiseen vaan pikemminkin luoda vaihtoehtoisia järjestöjen välistä yhteistyötä korostavia toimintatapoja ja malleja koulutuksen toteuttamiseen.

Opinnäytetyön varsinainen tilaaja on Suomen Meripelastusseura. Suomen Meripelastusseura tekee läheistä yhteistyötä ensivastetoiminnassa Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön ja Suomen Punaisen Ristin kanssa. Myös opinnäytetyö tehdään tiiviissä yhteistyössä kaikkien kolmen järjestön kanssa.

Tutkittavasta aiheesta ei ole Suomessa tehty aiemmin tutkimuksia. Ensivastetoiminnassa tarvittavan osaamisen ylläpitämiseen liittyen on tehty aiemmin ammattikorkeakoulutasoisia opinnäytetöitä, mutta niiden lähestymiskanta on ollut hyvin erilainen. Aiemmissa aiheita sivuavissa opinnäytetöissä on suunniteltu yksittäisiä koulutustapahtumia tai koulutusmateriaaleja kokonaisuuden kehittämisen sijasta. Työtä tehdessäni en ole onnistunut löytämään myöskään ulkomaisia tutkimuksia, joissa tutkimusasetelma olisi minun tutkimustani vastaava.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAT

Suomen Meripelastusseura (SMPS), Suomen Punainen Risti (SPR) ja Suomen Pelastusalan keskusjärjestö (SPEK) ovat tehneet yhteistyötä vuodesta 2012 lähtien ensiauttajien peruskoulutuksen yhtenäistämiseksi. Yhteistyön tuloksena on syntynyt järjestöjen yhteinen kahden opintopisteen laajuinen ensivastekurssi. Tätä opinnäytetyötä tehtäessä on yhteisiä pilottikursseja järjestetty joitakin ja peruskoulutuksen markkinointi sekä hyväksyttäminen sairaanhoitopiireille ovat meneillään. Hyväksyttämisen tarkoituksena on saada järjestöjen yhteisellä peruskurssilla koulutetuille ensiauttajille yhteneväinen asema

niin järjestöjen välillä kuin eri sairaanhoitopiireissäkin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että käymällä minkä vain järjestön järjestämän ensivastekurssin saa pätevyyden toimia vastaavissa tehtävissä myös muiden järjestöjen toiminnassa. Sairaanhoitopiirien osalta käytännön tavoitteena on se, että kaikki sairaanhoitopiirit hyväksyisivät järjestöjen yhteisen ensivastekurssin ensihoitoasetuksen mainitsemana riittävänä koulutuksena ensivasteyksikössä toimimiseen.

Peruskoulutuksen nyt yhtenäistyttyä ja ylitettyä järjestörajat, heräsi järjestöjen yhteisessä ensivastekoulutuksen ohjausryhmässä ajatus kehittää yhteistyötä myös peruskoulutuksen jälkeen. Kuulun itse Meripelastusseuran edustajana koulutuksen ohjausryhmään ja sain näin hyvän aiheen omaan opinnäytetyöhöni.

Kuten jo johdannossa on todettu, ei aiheesta ole Suomessa aikaisempaa tutkimustietoa. Yksittäiseen toimenpiteeseen, puoliautomaattisen defibrillaattorin käyttöön, liittyen on kuitenkin vuonna 2009 tehty väitöskirjatasoinen tutkimus. Väitöskirjassaan Heini Harve on selvittänyt, että 85 % puoliautomaattista defibrillaattoria käyttävistä vapaapalokunnista järjestää vuosittain kertauskoulutusta laitteen käyttöön liittyen. (Harve 2009, 39.) Väitöskirjan antaman kuvan mukaan täydennyskoulutus olisi siis melko hyvällä tasolla ensivastetoimintaa harjoittavissa palokunnissa. Tulosta ei kuitenkaan voi yleistää liikaa, koska tutkimus koski vain yksittäisen laitteen käyttöön liittyvää koulutusta, ei ensivaste-toimintaan liittyvää koulutusta ja osaamisen ylläpitoa kokonaisuutena.

3 KEHITTÄMISTAVOITTEET

Tämän opinnäytetyön tavoitteet jakaantuvat selvästi kolmeen osa-alueeseen. Ensimmäinen osa-alue käsittelee ensiauttajien osaamisen ylläpitämisen liittyviä viranomaismääräyksiä. Ensiauttajien osaamisen ylläpitämistä ei ole säädetty säädöstasolla. Osaamisen ylläpitämiseen liittyvät määräykset on kirjattu kunkin sairaanhoitopiirin ensihoidon palvelutasopäätökseen.

Toinen selkeä erillinen osa-alue käsittelee ensiauttajien osaamisen ylläpitämistä vapaaehtoisen toimijan näkökulmasta. Tavoitteena on selvittää vapaaehtoisille mielekkäitä tapoja toteuttaa osaamisen ylläpitämistä. Mielekkäällä ja

riittäväällä osaamisen ylläpitämisellä voidaan katsoa olevan iso merkitys vapaaehtoisen ensiauttajan motivaation ylläpitämisessä ja sitä kautta koko kolmannen sektorin tuottaman ensivastetoiminnan mahdollistamisessa.

Kolmantena osa-alueena voidaan pitää kolmannen sektorin eri toimijoiden yhteistyötä korostavien mallien selvittämistä. Varsinaisen toiminnan lisäksi kolmannen sektorin ensiauttajatoiminnassa usein myös kouluttajat ovat vapaaehtoisia. Vapaaehtoisresurssien mahdollisimman tehokkaan hyödyntämisen takaamiseksi tuleekin selvittää eri järjestöjen mahdollisuudet yhteistyöhön ja luoda mahdollisimman käytännönläheisiä yhteistyön malleja paikallisesti hyödynnettäväksi. Yhteistyömalleja voi pyrkiä hyödyntämään myös muiden kuin kolmannen sektorin paikallisten toimijoiden kanssa.

Kokonaisuutena opinnäytetyön tavoitteita ovat:

1. selvittää ja koota sairaanhoitopiirien asettamat vaatimukset ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseksi vaadittavasta koulutuksesta
2. selvittää vapaaehtoisten ensiauttajien näkemyksiä riittävästä ja mielekkäästä koulutuksesta liittyen motivaation ja osaamisen ylläpitämiseen
3. selvittää tämänhetkistä järjestöjen välistä yhteistyötä vapaaehtoisten ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseksi ja mahdollisuuksia kehittää yhteistyötä
4. selvittää edelliset kohdat huomioivia kehitysideoita vapaaehtoisten ensiauttajien osaamisen ylläpitämisen kehittämiseksi Suomessa.

4 KESKEISET KÄSITTEET

Ensivastetoiminta on asetuksessa määriteltyä toimintaa, johon liittyy vakiintuneita käsitteitä. Vaikka vapaaehtoistoiminnalle ei ole olemassa virallista määritelmää, on kolmannen sektorin toimintaa kuvattaessa oleellista ymmärtää myös vapaaehtoisuuden merkitystä ja kolmannen sektorin toimintaa yleisellä tasolla. Myös osaamisen ylläpitäminen on laaja-alainen termi, joka voidaan erilaisissa yhteyksissä ymmärtää suppeammassa tai laajemmassa merkityksessä. Seuraavissa kohdissa avataan tässä opinnäytetyössä käytettyjä termejä ja niiden merkitystä tässä opinnäytetyössä.

4.1 Ensivastetoiminta ja -yksikkö

Ensivastetoiminnalla tarkoitetaan hätäkeskuksen tai meripelastuksen johtokeskuksen suorittamaa muun kuin ambulanssin hälyttämistä sairastuneen tai loukkaantuneen potilaan luokse. Lisäksi yksikön kohteessa antama hätäensiapu kuuluu käsitteen ensivastetoiminta alle. Ensivastetoiminnan tavoitteena

on tavoittaa ja aloittaa hätätilapotilaan hoito mahdollisimman nopeasti. (Kuisma, Holmström, Nurmi, Porthan & Taskinen 2013, 17.)

Ensivastetoiminnan järjestäminen ei ole pakollista koko Suomen alueella. Sairaanhoidopiiri voi halutessaan määrittää ensivastetoiminnan osaksi alueen ensihoitopalvelua tekemässään ensihoidon palvelutasopäätöksessä. (Terveystenhuoltolaki 30.12.2010/1326.)

Käsite ensihoitopalvelun yksikkö sisältää sekä yksikön miehistön että sen käyttämän kulkuneuvon. Ensivasteyksiköllä tarkoitetaan ensihoitopalvelun yksikköä, joissa vähintään kahdella henkilöllä on ensivastetoimintaan soveltuva koulutus. (Asetus ensihoitopalvelusta 340/2011.) Ensiauttajalla tarkoitetaan asianmukaisen koulutuksen saanutta ensihoitopalvelun ensivastetoiminnassa mukana olevaa henkilöä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 18). Ensivasteyksikön henkilöstölle soveltuvaa koulutusta ei ole säädetty. Ensihoitoasetuksen perustelumuiotiossa mainitaan soveltuvan koulutuksen järjestäjiksi muun muassa Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö ja Suomen Punainen Risti. Tarkat alueelliset koulutusvaatimukset tulee kuitenkin määritellä ensihoidon palvelutasopäätöksessä, mikäli alueella järjestetään ensivastetoimintaa osana ensihoitopalvelua. (Koskela 2011, 8 §.)

4.2 Ensihoidon palvelutasopäätös

Ensihoidon palvelutasopäätös on sairaanhoidopiirin tekemä riskianalyysiin perustuva päätös ensihoitopalveluiden saatavuudesta, tasosta ja sisällöstä alueellaan (Asetus ensihoitopalvelusta 4. § 1. mom.). Palvelutasopäätöksessä tulee määritellä muun muassa ensihoitopalveluun osallistuvan henkilöstön koulutusvaatimukset (Terveystenhuoltolaki 39. § 3. mom.). Säädöksessä mainittu ensivasteyksikön henkilöstön soveltuva koulutus määritellään siis viime kädessä sairaanhoidopiireittäin palvelutasopäätöksessä. Peruskoulutuksen lisäksi osa palvelutasopäätöksistä ottaa kantaa ensivasteyksikön miehistössä toimivan vuosittaiseen osaamisen ylläpitämiseen ja varmentamiseen.

4.3 Ensivastekurssi

Ensivastekoulutuksen järjestämisessä maallikoille on pitkät perinteet Suomessa. Koulutusta on järjestänyt etenkin Suomen Pelastusalan Keskusjärjestöön kuuluvat alueelliset pelastusliitot, Suomen Meripelastusseura ja Suomen

Punainen Risti, kukin järjestö omalla koulutusohjelmalla omille vapaaehtoisilleen. Edellä mainitut järjestöt perustivat vuonna 2011 yhteisen työryhmän, jonka tavoitteena oli luoda järjestöille yhteinen malli ensivastekurssien toteuttamiseksi. (Tiedote – Ensivastekoulutus ensiauttajille 2014.)

Yhteistyön tuloksena syntyi järjestöjen yhteinen kahden opintopisteen (54 tuntia) mittainen ensivastekurssi. Kurssin ohjelma on pyritty rakentamaan sellaiseksi, että se kattaa mahdollisimman hyvin sekä ensihoitoasetuksen että sairaanhoitopiirien vaatimukset ensivasteyksikön miehistön koulutuksesta. Lisäksi yhdessä suunniteltu ensivastekurssi mahdollistaa vapaaehtoisten toimimisen miehistönä kaikkien kolmen järjestön ensivasteyksiköissä. (Tiedote – Ensivastekoulutus ensiauttajille 2014.)

Termi ensivastekurssi tarkoittaa tässä opinnäytetyössä edellä kuvattua järjestöjen yhteistyössä suunnittelemaa kurssia. Kurssista tehty tiedote on kokonaisuudessaan tämän opinnäytetyön liitteenä 1.

4.4 Vapaaehtoistoiminta ja kolmas sektori

Vapaaehtoistoiminnalle ei ole lainsäädännöllistä tai muuta vakiintunutta yksiselitteistä määritelmää. Tunnusomaista vapaaehtoistoiminnalle on kuitenkin mm. omaehtoisuus ja korvauksettomuus. Vapaaehtoistoiminnalle on myös ominaista, että sillä on tarkoitus tuottaa yleistä hyvää tai jonkinlaista lisäarvoa toimintaan osallistuvan lähipiirin ulkopuolelle. Vapaaehtoistoiminnan yleisiin määritelmiin kuuluu myös se, että toiminnan tulee olla avointa kaikille. (Willberg 2015, 6.) Turvallisuuskriittisten alojen vapaaehtoistoiminnassa edellytyksenä toimintaan osallistumiselle voi kuitenkin olla esimerkiksi erilaisia terveydellisiä tai fyysiseen toimintakykyyn liittyviä vaatimuksia, kuten Meripelastusseuran toiminnassa (Suomen Meripelastusseura 2015^b). Vapaaehtoistyön tärkeyttä niin sosiaalisessa kuin taloudellisessakin näkökulmassa korostetaan muun muassa Euroopan Parlamentin mietinnössä vuodelta 2008 (Euroopan Parlamentti 2008).

Kolmannella sektorilla käsitteenä tarkoitetaan voittoa tavoittelematonta järjestötoimintaa. Nimi kolmas sektori viittaa kolmatta toimijaa julkisen sektorin ja liike-elämän ohella. Kolmannen sektorin toimijat voivat toimia mukana markkinaehtoisessa toiminnassa yhdessä liike-elämän kanssa, mutta usein kolmannen sektorin toimijat toimivat niin sanottuina yleishyödyllisinä yhteisöinä. (Will-

berg 2015, 8.) Yleishyödyllinen yhteisö tarkoittaa yhteisöä, jonka toimii yksinomaan yleiseksi hyväksi vailla tarkoitusta hankkia toiminnalla muuta kuin enintään kulukorvausluonteista taloudellista etua (Tuloverolaki 30.12.1992/1535 22. §). Tässä opinnäytetyössä käsiteltävät järjestöt ovat kolmannen sektorin yleishyödyllisiä yhteisöjä.

4.5 Osaamisen ylläpitäminen

Täydennyskoulutus on tärkeä osa osaamisen ylläpitämisessä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 22). Tässä opinnäytetyössä täydennyskoulutuksella tarkoitetaan laajaa kokonaisuutta, joka sisältää uusien taitojen oppimisen lisäksi myös jo hankitun osaamisen ylläpitämistä sekä osaamisen todentamista. Terveydenhuollon ammattihenkilöiden osaamisen ylläpitämisestä on säädetty laissa terveydenhuollon ammattihenkilöistä (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 28.6.1994/559 18. §). Vaikka vapaaehtoisten ensiauttajien täydennyskoulutuksesta ei ole olemassa säädöksiä, tulisi myös heihin soveltaa vastaavia täydennyskoulutusvaatimuksia kuin terveydenhuollon ammattihenkilöihin (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 23).

Osaamisen ylläpitämisellä pyritään parantamaan toiminnan vaikuttavuutta, palvelun laatua ja potilasturvallisuutta. Erityisesti vapaaehtoisille suunnatussa täydennyskoulutuksessa tulee myös huomioida koulutuksen vaikutus vapaaehtoisten motivaatioon sekä sitoutuminen omaan tehtäväänsä ensiauttajana. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 22.)

Osaamisen ylläpitämistä ja kehittämistä on tutkittu eri ammattiryhmien keskuudessa. Hanna Rauhavirta on pro gradu -tutkielmassaan selvittänyt kuntatyöntekijöiden näkemyksiä osaamisen ylläpidosta ja kehittämisestä. Rauhavirran tutkimuksen mukaan peruskoulutuksella luodaan pelkkä pohja erilaisissa tehtävissä selviytymiselle. Luotua pohjaa tulee aktiivisesti laajentaa ja syventää kehittämällä omaa osaamista. Itsensä kehittämisen lisäksi myös toimintaympäristöt muuttuvat nykymaailmassa kivaalla tahdilla ja myös tämä tuo omat vaatimuksensa osaamisen ylläpitoon. (Rauhavirta 2015, 41-42.)

Seuraavissa kappaleissa on avattu osaamisen ylläpitämisen vaatimuksia ensivastetoiminnassa tähän opinnäytetyöhön liittyvistä kolmesta eri näkökulmasta.

4.5.1 Osaamisen ylläpitämisen viranomaismääräykset

Ensivasteyksikössä toimivan henkilöstön vähimmäiskoulutusvaatimukset on säädöstasolla säädetty melko avoimesti. Ensihoitoasetus toteaa, että ensivasteyksikössä vähintään kahdella henkilöllä tulee olla soveltuva koulutus ensivastetoimintaan. (Asetus ensihoitopalvelusta 340/2011.) Tarkemmat koulutusvaatimukset sekä osaamisen ylläpitoon liittyvät vaatimukset tulee määritellä joko sairaanhoitopiirin tekemässä ensihoidon palvelutasopäätöksessä tai niistä tulee sopia erikseen ensivastepalvelua tuottavan organisaation ja sairaanhoitopiirin kesken tehtävässä ensivastesopimuksessa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 17 - 18).

Manner-Suomessa toimi vuoden 2015 lopussa yhteensä 20 sairaanhoitopiiriä (Koivuranta-Vaara 2015). Lisäksi Ahvenanmaalla toimii oma sairaanhoitopiirinsä, joka vastaa terveyden- ja sairaanhoidosta Ahvenanmaan maakunnan alueella (Ålands hälso- och sjukvård 2015). Tässä opinnäytetyössä ei ole käsitelty ensiauttajien osaamisen ylläpitämistä Ahvenanmaan maakunnan alueella.

Eri sairaanhoitopiirien ensihoitopalvelun palvelutasopäätöksissä otetaan hyvin vaihtelevasti kantaa ensiauttajien peruskoulutusvaatimuksiin ja osaamisen ylläpitoon. Osassa palvelutasopäätöksistä mainitaan ensihoitoasetuksen tapaan ”riittävä koulutus” ja muutamassa päätöksessä ensiauttajien koulutukseen ei oteta minkäänlaista kantaa. Useimmissa palvelutasopäätöksissä todetaan peruskoulutusvaatimukseksi ensivastekurssi avaamatta tarkemmin kurssin sisällöllisiä vaatimuksia tai järjestäjää. Lähes kaikki sairaanhoitopiirit hyväksyvät peruskoulutukseksi ensivastetoimintaan soveltuvien osien terveysalan ammattikoulutuksen.

Myöskään ensiauttajilta vaadittavaan täydennyskoulutukseen tai osaamisen ylläpitoon ei juuri oteta kantaa palvelutasopäätöksissä. Kaikkiaan puolissa palvelutasopäätöksissä (10 kpl) ei ole minkäänlaista mainintaa ensiauttajien täydennyskoulutusvaatimuksista ja neljänneksessä (5 kpl) on hyvin epämääräinen maininta siitä, että täydennyskoulutusta tulee järjestää vailla minkäänlaista tarkempaa ohjeistusta vaadittavasta koulutuksen määrästä tai järjestämisestä. Lapin ja Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirien palvelutasopäätöksissä viitataan erilliseen koulutus- ja lääkeohjeeseen, joka ei kuitenkaan ollut käytet-

tävissä tähän opinnäytetyöhön. Kymenlaakson sairaanhoitopiirin palvelutasopäätös määrittää vuosittaisiksi pakollisiksi harjoitteiksi vähintään neljä 1,5 tunnin pituista harjoitusta tai todellista tehtävää. Vastaavasti Päijät-Hämeen sairaanhoitopiiri määrää omassa palvelutasopäätöksessään minimivaatimukseksi yhden koulutuspäivän vuosittain. Vaikka Etelä-Karjalan sairaanhoitopiirin palvelutasopäätös ei sinänsä ota kantaa vaadittavaan täydennyskoulutukseen, kerrotaan siinä suunnitelmasta palkata ensihoidolle oma opetushoitaja, joka osallistuisi myös ensiauttajien kouluttamiseen.

Osaamisen todentamiseen otetaan palvelutasopäätöksissä jotakuinkin vastavasti kantaa, kuin osaamisen ylläpitämiseen. Lähes puolessa (9 kpl) palvelutasopäätöksistä ei ole minkäänlaista mainintaa osaamisen todentamisesta määräjain. Yhteensä seitsemässä päätöksessä osaaminen vaaditaan todennettavaksi näyttökokeella, mutta tarkemmin kokeen vaatimuksia tai järjestämistheyttä ei mainita. Kymenlaakson sairaanhoitopiirin palvelutasopäätöksessä mainitaan osaamisen todentamisen tapahtuvan kolmen vuoden välein, mutta tarkempaa kirjausta todentamistavasta ei ollut. Lapin ja Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirit viittaavat myös osaamisen todentamisessa erilliseen koulutus- ja lääkeohjeeseen.

Taulukko kaikkien sairaanhoitopiirien palvelutasopäätöksistä sekä niiden edellyttämästä ensivasteyksikön henkilöstön koulutuksesta on tämän opinnäytetyön liitteenä 2.

4.5.2 Osaamisen ylläpitäminen vapaaehtoisen näkökulmasta

Vapaaehtoiseen pelastustoimintaan tulee mukaan ihmisiä hyvin erilaisista syistä. Tyypillisiä vastauksia vapaaehtoistoimintaan liittymisen syistä ovat muun muassa mahdollisuus ja halu parantaa oman yhteisön turvallisuutta, auttamisen halu, mahdollisuus pelastaa henkiä, toiminnassa mukana olevan tuttavien rohkaisu, omakohtainen kokemus avuntarpeesta ja suunniteltu ura pelastustoimessa. Usein pelastusalan vapaaehtoistoiminnalla pyritään myös täyttämään ihmisen palkkatyön mahdollisesti jättämää aukkoa sosiaalisissa tai toiminnallisissa tarpeissa. (Snook, J., Johnson, J., Olsen, D. & Bucman, J. 2006, 27-28.)

Suomalaisessa tutkimuksessa pidettiin tärkeinä seikkoina jatkuvaa koulutusta ja palautetta omasta toiminnasta mitä tuli oman osaamisen ylläpitämiseen ja vapaaehtoisten pysyvyyden ylläpitämiseen. Yhtenä seikkana esiin nousi

melko voimakkaasti myös työnohjaus tai sitä vastaava tuki vapaaehtoisena toimimiselle. (Pessi, A. & Oravasaari, T. 2010, 106-109.) Moni vapaaehtoinen kokee koko toiminnan yhdeksi tärkeimmäksi seikaksi uuden oppimisen (Pessi, A. & Oravasaari, T. 2010, 157-158). Myös ammattihenkilöille tehtyjen tutkimusten mukaan jatkuvalla osaamisen kehittämisellä on ratkaiseva vaikutus työssä jaksamiseen (Rauhavirta, J. 2015, 43). Tältä pohjalta voisi päätellä niin peruskoulutuksen kuin olemassa olevan osaamisen ylläpitämisen ja kehittämisen yhdeksi tärkeimmäksi asiaksi vapaaehtoisuudessa.

Anna Maija Siljander on omassa pro gradu –tutkielmassaan selvittänyt muun muassa täydennyskoulutusta etenkin osallistujien välisen tiedonvaihdon näkökulmasta. Siljanderin tutkimuksen mukaan aikuisten osaamisen jakaminen on voimakkainta niin sanotun kotiryhmän sisällä (Siljander 2009, 78). Tutkimuksessa kotiryhmänä pidettiin isommasta opiskelijaryhmästä jaettuja pysyviä pienempiä ryhmiä (Siljander 2009, 17). Koulutuksen järjestäjän näkökulmasta tulisi kiinnittää huomiota etenkin kotiryhmien muodostamiseen ja oppimistehtävien suunnitteluun. Vaikka myös luentoja ja kouluttajavetoista toimintaa pidettiin osaltaan tärkeänä, korostuu aikuisia kouluttaessa oppijoiden kokemusperäinen tiedonvaihto, joka korostuu omassa tutussa kotiryhmässä, joskin tiedonvaihtoa ja oppimista tapahtuu pienemmässä mittakaavassa myös oman kotiryhmän ulkopuolella. (Siljander 2009, 79 - 80.) Ensivastekoulutuksen järjestökentässä voisi ajatella oman paikallisen organisaation muodostavan oppijan kotiryhmän. Tehokkaan osaamisen ylläpitämisen saavuttamiseksi voisi olla aiheellista edistää kotiryhmien välistä yhteistyötä tai laajentaa kotiryhmiä oman paikallisen organisaation ulkopuolelle.

Vapaaehtoistoiminnassa mukana pysymisen ja osaamisen ylläpitämisen tärkeimpänä syynä voidaan pitää edellä kuvattujen syiden pysyvyyttä toiminnassa. Toiminnan mielekkyyteen vaikuttaa myös varsinaiseen toimintaan liittymätön sosiaalinen kanssakäyminen, mutta tärkeämpänä motivaatiotekijänä voidaan kuitenkin pitää itse operatiivista toimintaa. Motivaation jatkuvaksi ylläpitämiseksi on tärkeää kehittää toimintaa jatkuvasti. Myös jatkuvaa ja tehokasta koulutusta pidetään yhtenä tärkeänä syynä toiminnassa mukana pysymisen takana. (Snook, Johnson, Olsen & Bucman 2006, 27 - 28.)

4.5.3 Osaamisen ylläpitämisen yhteistyömahdollisuudet

Pohja järjestöjen väliselle yhteistyölle on määritetty sosiaali- ja terveysministeriön muistiossa vuodelta 2011. Muistio kehottaa järjestöjä yhteistyöhön niin toisten kolmannen sektorin toimijoiden kuin myös viranomaisten suuntaan. (Seppelin 2011, 7.)

Yhteistyöllä tarkoitetaan järjestöjen tai toimijoiden välisiä yhteisiä tavoitteita, joiden saavuttamiseksi toimitaan yhdessä. Yhteistyö voi perustua erilliseen sopimukseen, mutta myös sopimukseton vapaamuotoisempi yhteistyö järjestöjen välillä on mahdollista. (Karttunen, Kettunen & Piirainen 2013, 21 - 23.) Yhteistyötä voidaan jaotella esimerkiksi tekijälähtöiseksi ja järjestelmälähtöiseksi yhteistyöksi. Tekijälähtöisessä yhteistyössä lähtökohtana on yksittäisten vapaaehtoisten tekemä yhteistyö esimerkiksi yhteisten tapahtumien muodossa. Järjestelmälähtöisessä yhteistyössä yhteistyön muotona toimii esimerkiksi järjestöjen yhteiset tai yhteiskäyttöiset tilat, koulutusyhteistyö ja yhteiset kehityshankkeet. (Karttunen ym. 2013, 35 - 36.)

Tutkimusten mukaan vapaaehtoisjärjestöjen tärkeimpiä yhteistyökumppaneita ovat samalla alalla toimivat toiset vapaaehtoisjärjestöt. Toisten vapaaehtoisjärjestöjen ohella kunnalliset ja valtiolliset yhteistyöviranomaiset ovat myös hyvin tärkeitä järjestöjen toiminnalle. Toisten toimijoiden ohella tärkeäksi koetaan myös yhteistyö oman järjestön sisällä muihin paikallisiin osastoihin sekä mahdolliseen valtakunnalliseen keskusjärjestöön. (Pessi & Oravasaari 2010, 52.) Hyvän yhteistyön kulmakivenä voidaan pitää ymmärrystä siitä, et-teivät samalla alalla toimivat järjestöt ole keskenään kilpailijoita, vaan yhteistyö nähdään molempia tai kaikki osapuolia vahventavana seikkana (Pessi & Oravasaari 2010, 54).

Ongelmaksi toiminnan kehittämiseksi monessa vapaaehtoisjärjestössä nähdään tulevaisuudessa henkilöstöresurssien puute. Vähenevä määrä toimintaa ohjaavaa henkilöstöä vaikuttaa väkisin myös toiminnan ja koulutuksen laatuun. Myös yhteistyö ainakin paikallistasoa korkeammalla tasolla voi hankaloitua tai jopa estyä resurssien puutteen vuoksi. (Peltosalmi, Hakkarainen, Londén, Kiukas & Särkelä 2014, 89 - 91.)

Koulutukseen liittyen myös yhteistyö ensihoidon viranomaisten kanssa on tärkeää. Emilia Pakkanen on tutkinut kuntien ja vapaaehtoisjärjestöjen välistä yh-

teistyötä. Kuntasektorilla yhteistyön ongelmien kulmakiviksi on Pakkasen tutkimuksen mukaan muodostunut pääasiassa taloudelliset resurssit ja asenteet vapaaehtoistoimintaa kohtaan. Heikko taloudellinen tilanne ajaa kunnat huolehtimaan palveluita suunnitellessaan vain lakisääteisistä tehtävistään. (Pakkanen 2013, 14-15.) Ensivastetoiminta ei ole lakisääteistä toimintaa, vaan sen järjestämisestä tai järjestämättä jättämisestä voidaan päättää ensihoidon palvelutasopäätöksessä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 17). Vaikka ensivastetoiminnassa yhteistyökumppanina on yleensä kunnan sijasta sairaanhoitopiiri tai pelastuslaitos, on samanlaisiin ongelmiin törmätty. Vaikka palvelua pystyttäisiin tarjoamaan viranomaiselle hyvin pienillä kustannuksilla, on usealla alueella toiminnan aloittaminen viivästynyt tai toiminta jopa jäänyt alkamatta taloudellisten seikkojen vuoksi. Myös asenne vapaaehtoistoimintaa kohtaan osana ensihoitopalvelua on koettu paikoin huonoksi. (Hatakka 2015.)

Opinnäytetyön teoreettisen osan pohjana käytetyt tutkimukset on luetteloitu tutkimustaulukkoon, joka on tämän opinnäytetyön liitteenä 3.

5 YHTEISTYÖTAHOT

5.1 Suomen Meripelastusseura

Suomen Meripelastusseura on vuonna 1897 perustettu Suomessa toimivien meri- ja järvipelastusyhdistyksien keskusjärjestö. Meripelastusseuran jäsenjärjestöjen lähes 2000 vapaaehtoista meripelastajaa suorittavat vuosittain yli 1500 pelastus- ja avustustehtävää. Vuonna 2014 apua Meripelastusseuran yksiköiltä sai yhteensä yli 3500 ihmistä. (Suomen Meripelastusseura^a 2015)

Meripelastusseuran kouluttaa miehistönsä oman koulutusjärjestelmänsä mukaisesti. Koulutusjärjestelmä jakautuu yhteensä kuuteen koulutussuunnitelmaan aina harjoittelijasta pelastusaluksen päällikköön. Yhtenä koulutettavana osaamisalueena on ensiapu. Ensiapukoulutuksen yhtenä osana Meripelastusseura järjestää vuosittain valtakunnallisen ensivastekurssin. (Suomen Meripelastusseura^b 2015.)

5.2 Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö on vuonna 1906 perustettu turvallisuusalan asiantuntija- ja koulutuspalveluita tuottava organisaatio. Yhtenä järjestön tehtävistä on edistää turvallisuusalalla toimivien vapaaehtoisten toimintaedellytyksiä. (Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, 2.)

SPEK ylläpitää pelastustoimen vapaaehtoisille ja sivutoimiselle henkilöstölle tarkoitetun koulutuksen käsittävää koulutusjärjestelmää (Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö 2013, 3). Palokuntien ensivastekurssi kuuluu SPEK:n koulutusjärjestelmässä miehistön peruskoulutukseen. Koulutus tulee järjestää ensivastetoimintaan osallistuvien palokuntien niille jäsenille, jotka osallistuvat ensivastetoimintaan. (Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, 5.)

5.3 Suomen Punainen Risti

Suomen Punainen Risti on organisaatio, jonka tehtävänä on auttaa apua tarvitsevia niin kotimaassa kuin ulkomailla osana maailmanlaajuisia verkostoa. Suomen Punaisen Ristin toimintamuotoja ovat muun muassa erilaisten keräysten organisointi, ensiapuryhmätoiminta ja ensiapukoulutus, ystävöityminen, veripalvelu, nuorten turvatalot, ja vastaanottokeskusten ylläpitäminen. (Suomen Punainen Risti 2015.)

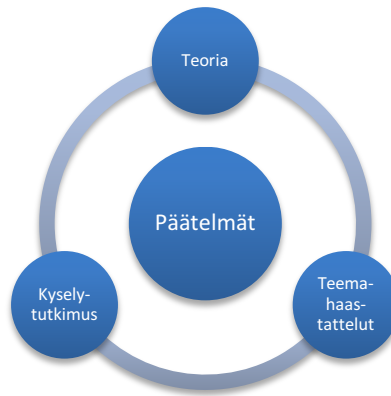
Osana ensiapuryhmien henkilöstön koulutusta, Suomen Punainen Risti on kouluttanut osan vapaaehtoisistaan myös ensivastetehtävien hoitamiseen. Ensiapuryhmät suorittavat ensiapu ja ensivaste tehtäviä enimmäkseen erilaisten tapahtumapäivystysten ja vastaavien suurtilaisuuksien ensiapupäivystysten yhteydessä. (Castrén, Ekman, Ruuska & Silfvast 2015, 277 - 279.)

6 TUTKIMUSMENETELMÄT

Kirjallinen tuotos eli tutkielma on vain pieni osa tutkimuksen kokonaisuutta. Ennen varsinaista kirjallista työtä tutkija lukee lukemattoman määrän artikkeleita ja tekstejä, tekee muistiinpanoja, herättää mielessään kysymyksiä kriittisen lukemisen yhteydessä ja muodostaa vähitellen tutkimuksen lukijalle suunnattua tekstiä tutkimuksensa kirjalliseen tuotokseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 28.) Kirjalliseen lopputulokseen, tutkielmaan, pääsemiseen on monia eri reittejä. Seuraavissa kappaleissa syvennytään tässä tutkielmassa käytettyihin menetelmiin ja perusteisiin niiden takana.

Tämä opinnäytetyö suoritetaan kehittämistutkimuksena. Tutkimukseen liittyy kolme erillistä osaa (kuva 1). Ensimmäisessä osassa perehdytään tutkimuksen aiheeseen teorian kautta sisällönanalyysin menetelmin. Toisessa osassa suoritetaan kyselytutkimus vapaaehtoisina ensiauttajina toimiville henkilöille. Kyselytutkimuksen kysymyksenasettelulla on tarkoitus selvittää vapaaehtoisten näkemyksiä ensiauttajille suunnatusta osaamisen ylläpitoon tähtäävästä

toiminnasta ja saada selville vapaaehtoisia toimijoita motivoivia tapoja järjestää koulutusta. Kolmannessa osiossa suoritetaan tiiviit teemahaastattelut kolmen suurimman ensiauttajatoimintaa järjestävän kolmannen sektorin järjestön asiantuntijalle. Haastattelujen tarkoituksena on selvittää nykyistä yhteistyötä ensiauttajien osaamisen ylläpidossa, sekä ajatuksia yhteistoiminnan kehittämiseksi.

Kuva 1. Opinnäytetyön prosessi

6.1 Kehittämistutkimus

Kehittämistutkimus on tutkimusmenetelmä, jonka tarkoituksena on kehittää tutkittavaa toimintaa tai kokonaisuutta. Kehittämistutkimus yhdistää usein erilaisia tutkimusmenetelmiä, joiden kokonaisuudesta muodostuu lopulta kehittämistutkimuksen lopputulos. (Kananen 2012: 19.) Kehitystutkimuksen varsinainen lopputulos on muutos tutkittavassa toiminnassa, tässä tutkimuksessa vapaaehtoisten ensiauttajien osaamisen ylläpitämisessä. Tämä asettaa kehittämistutkimuksen hieman erilaiseen valoon perinteisempään tutkimukseen verrattuna. Vaikka myös kehittämistutkimuksessa tutkijan tulee raportoida tutkimuksensa kirjallisesti, ei varsinainen päätuote tutkimuksesta ole kirjallinen raportti vaan nimenomaan muutos toiminnassa. Tämä seikka asettaa myös työn raportoinnille omanlaisensa leiman. Raportti ei ole ensisijaisesti tehty tieteelliselle yhteisölle, vaan tavoitteen, toiminnan muutoksen, saavuttamiseksi, raportti on tieteellisyydestä huolimatta suunnattava toiminnan kohderyhmälle. (Valkama 2003, 19.)

Kehittämistutkimus alkaa kehitettävän prosessin, toiminnon, asiantilan tai tuotteen selvittämisellä ja rajaamisella. Tätä vaihetta kehittämistutkimuksessa voidaan verrata muiden tutkimusmenetelmien aiheen rajaamiseen. Varsinaisen tutkimusosuuden jälkeen täydellinen kehittämistutkimus jatkuu interventiona

eli kehittämistyön viemisenä käytännön toimintaan. Kehittämistutkimuksen viimeinen vaihe on muutoksen mittaaminen asianmukaisilla mittareilla. (Kananen 2003 21 - 23.) Tämä opinnäytetyö rajataan kehittämistutkimuksen ensimmäisiin vaiheisiin. Interventiovaihe jää ensivastekoulutusta suorittavien organisaatioiden tehtäväksi ja muutoksen mittaaminen voi toimia esimerkiksi tulevaisuudessa uuden opinnäytetyön tai muun tehtävän tutkimuksen aiheena.

Lähes yhtenäinen tutkimusmuoto kehittämistutkimuksen kanssa on toimintatutkimus. Oleellinen ero näissä tutkimustyypeissä on se, että toimintatutkimuksessa tutkija on itse osallisena tutkittavassa toiminnassa ja pyrkii saamaan tavoiteltavan muutoksen aikaan sisältäpäin. (Kananen 2003, 41.) Vaikka tämän tutkimuksen tekijä on ollut mukana tutkimuksen kohteena olevassa toiminnassa, on tässä opinnäytetyössä tarkoitus pureutua ensivastetoiminnan osaaamisen ylläpitämiseen kehittämistutkimuksen näkökulmasta.

Kehittämistutkimus on tutkimuksen menetelmä, joka ei tyydy vain kehitettävän toiminnan ongelmien kuvaamiseen tai ymmärtämiseen. Kehittämistutkimuksen olennaisena osana on löytää keinoja toiminnan edelleen kehittämiseen. (Kananen 2003, 44.)

6.2 Kyselytutkimus

Opinnäytetyön vapaaehtoisille ensiauttajille suunnattu kyselyosuus suoritetaan kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmiä käyttämällä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei pyritä hakemaan kiistattomia tosiasioita, vaan pikemminkin tutkimaan tutkittavaa abstraktia aihetta kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa selvitetään usein ihmisten mielipiteitä asioista, jolloin oikeaa ja väärää vastausta ei voida erottaa toisistaan. Toisaalta sama asia saattaa näyttäytyä toiselle vastaajalle positiivisena ja toiselle negatiivisena. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoitus on ennemminkin löytää tosiasioita kuin todistaa olemassa olevien tosiasioiden olemassaoloa. (Hirsjärvi ym. 2009, 160 - 161.) Tämä vaikuttaa osaltaan myös tutkimuksen tulosten analysointiin. Kvantitatiivisen tutkimuksen tulosten analysointia ohjaavat tiukat tieteelliset säännöt, kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija vuorottelee tulosten analysoinnin ja teoreettisen viitekehyksen välillä. Lopputuloksena kvalitatiivisesta tutkimuksesta syntyy tutkijan objektiivinen käsitys tutkittavasta aiheesta tiukan esimerkiksi tilastotieteen pohjautuvan faktatiedon sijasta. (Kananen 20013, 29 - 30.)

Kyselytutkimus suoritettiin Webropol-järjestelmällä standardoituna survey-tutkimuksena. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki kysymykset esitettiin kaikille vastaajille täsmälleen samanlaisessa muodossa (Hiltunen). Mahdollisimman moni kysymyksistä muotoiltiin strukturoiduiksi. Strukturoiduissa kysymyksissä pyydettiin Likertin 4-portaiseen asteikkoon perustuvia vastauksia. Likertin 4-portaisessa asteikossa pyydetään vastaajaa esittämään oma näkemyksensä hänelle esitetystä väittämästä toisen ääripään ollessa ”täysin samaa mieltä” ja toisen ääripään ollessa ”täysin eri mieltä” (Hirsjärvi ym. 2009, 200). Lisäksi osassa kysymyksistä käytettiin monivalintavastausmahdollisuutta. Muutamalla avoimella kysymyksellä mahdollistettiin vastaajien omien näkemysten tuominen esiin asioista, joita tutkija ei ollut osannut ennakoida.

Ennen varsinaisen kyselyn suorittamista suoritettiin pilottitutkimus viidellä henkilöllä. Pilottitutkimuksen tarkoituksena on testata kyselylomaketta ennen sen lähettämistä kohderyhmälle. Pilotoinnin aikana pyritään selvittämään muun muassa kysymysten mahdollisia kaksoismerkityksiä ja sanamuotojen selkeyttä. Mikäli pilottitutkimus tehdään varsinaisen tutkimuksen menetelmää, tässä tapauksessa Webropolia, käyttämällä, saadaan samalla varmuus kyselyn teknisestä toimivuudesta. (Hirsjärvi ym. 2009, 202-2014.) Kysely toimi teknisesti pilottiryhmällä, eikä kysymyksiin tehty muutamaa kirjoitusvirheen korjausta lukuun ottamatta muutoksia.

Kyselytutkimuksen osallistujat valittiin tasaisesti Suomen Meripelastusseurasta, Suomen Pelastusalan keskusjärjestöstä ja Suomen Punaisesta Rististä. Suomen Punaisesta Rististä vapaaehtoisia vastaajia haettiin järjestössä toimivien ensiauttajien oman suljetun Facebook sivuston kautta. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön vastaajat hankittiin yhteistyössä järjestön ensivastekoulutuksen pääkouluttajan kanssa. Vapaaehtoisia osallistujia pyrittiin hankkimaan mahdollisimman tasaisesti ympäri Suomen eri vapaapalokunnista. Meripelastusseuran vastaajat poimittiin satunnaisotannalla Meripelastusseuran koulutusrekisterin mukaan ensivastekoulutetuista vapaaehtoisista. Meripelastusseuran osallistujamäärä suhteutettiin muiden järjestöjen vastaajamääriin.

Kyselytutkimuksen muuttujataulukko on tämän opinnäytetyön liitteenä 4, kyselytutkimuksen saatekirje liitteenä 5 ja kyselytutkimuslomake liitteenä 6.

6.3 Teemahaastattelu

Suomen Meripelastusseuran, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön ja Suomen Punaisen Ristin ensivastekoulutuksen asiantuntijoille suoritettiin teemahaastattelut. Haastatteluissa pyrittiin ensisijaisesti selvittämään järjestöjen väliseen yhteistyöhön liittyviä asioita. Teemahaastattelulla tarkoitetaan haastattelutyyppiä, joka on avoimen- ja lomakehaastattelun välimuoto. Tämä tarkoittaa sitä, että teemahaastatteluun on suunniteltu valmiiksi aihepiirit eli teemat, mutta varsinainen haastattelurunko muotoutuu haastattelun edetessä ja esimerkiksi eri aiheiden käsittelyjärjestys saattaa muuttua. (Hirsjärvi ym. 2009, 208 - 209.)

Haastattelut suoritettiin yksilöhaastatteluina henkilökohtaisesti. Haastateltavat valittiin siten, että aihepiiri kosketti heitä mahdollisimman hyvin (Kananen 2012, 100 - 101).

Sekä kyselytutkimuksen että teemahaastattelun kysymykset nousivat tutkimuksen teoriapohjasta. Teemahaastatteluissa käytetty haastattelurunko on tämän opinnäytetyön liitteenä 7.

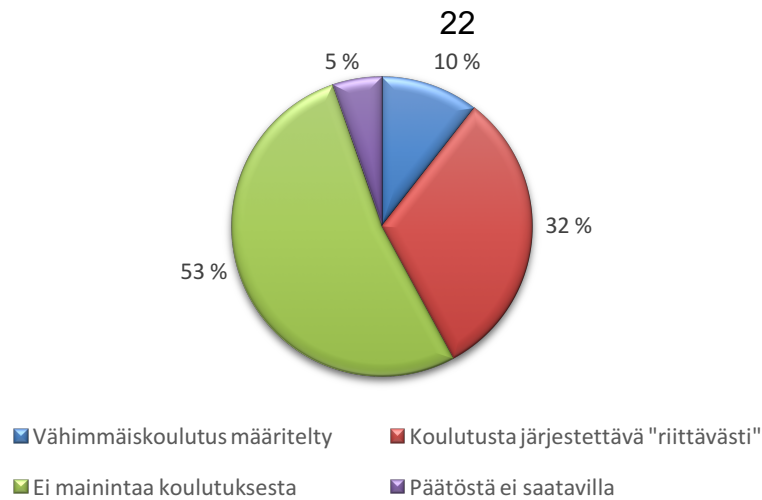
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Seuraavissa luvuissa kuvataan opinnäytetyön kolmen eri osa-alueen yhteydessä saatuja tuloksia osa-alue kerrallaan.

7.1 Palvelutasopäätökset ja muut viranomaisohjeet

Opinnäytetyössäni minulla oli käytettävissä yhteensä 19 eri sairaanhoitopiirin ensihoidon palvelutasopäätökset. Suomessa on kaikkiaan 20 sairaanhoitopiiriä. Ainoastaan Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin ensihoidon palvelutasopäätös ei ollut käytettävissä tutkimusta tehdessäni. Kanta-Hämeen sairaanhoitopiiri ei toimittanut minulle palvelutasopäätöstään useista pyynnöistä huolimatta. Osa palvelutasopäätöksistä oli virallisesti vanhentuneita, mutta erillisillä päätöksillä edelleen käytössä.

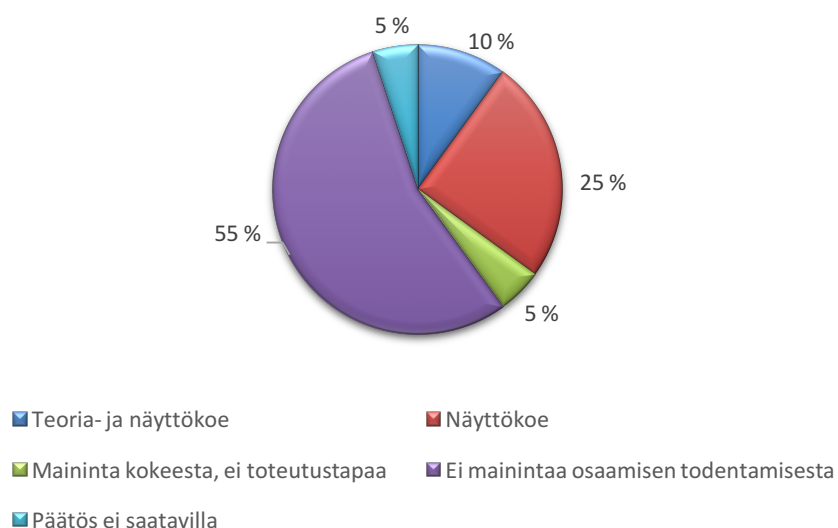
Kuten jo aiemmin olen todennut, ei sairaanhoitopiirien ensihoidon palvelutasopäätöksissä oteta juurikaan konkreettista kantaa ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseen (kuva 2). Ainoan poikkeuksen muodostavat Kymenlaakson ja Päijät-Hämeen sairaanhoitopiirit, joissa on esitetty vuosittaiset vähimmäiskoulutusmäärät ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseen.

Kuva 2. Ensiauttajien osaamisen ylläpitämisen vaatimustaso sairaanhoitopiireittäin (n=19)

Ensihoidon palvelutasopäätöksien perusteella osaamiseen ylläpitämiseen riittävänä koulutuksena voidaan kaikesti pitää neljää muutaman tunnin koulutusiltaa vuosittain. Neljä vuosittaista koulutusiltaa täyttävät Kymenlaakson sairaanhoitopiirin vaatimuksen neljästä 1,5 tunnin koulutuksesta ja sen voitaneen katsoa täyttävän myös Päijät-Hämeen sairaanhoitopiirin vaatimuksen yhdestä koulutuspäivästä vuosittain (4 x 2 h koulutus = 8 h koulutusta).

Vastaavasti myöskään osaamisen todentamiseen ei otettu käsitellyissä ensihoidon palvelutasopäätöksissä kovinkaan ahkerasti kantaa. Noin puolissa palvelutasopäätöksistä asiaa ei mainita lainkaan ja yhdessäkään päätöksessä asiaa ei avata siten, että rakentuisi selkeä kuva osaamisen todentamisen vaatimuksista (kuva 3).

Kuva 3. Osaamisen todentamisen vaatimukset sairaanhoitopiireittäin (n=19)

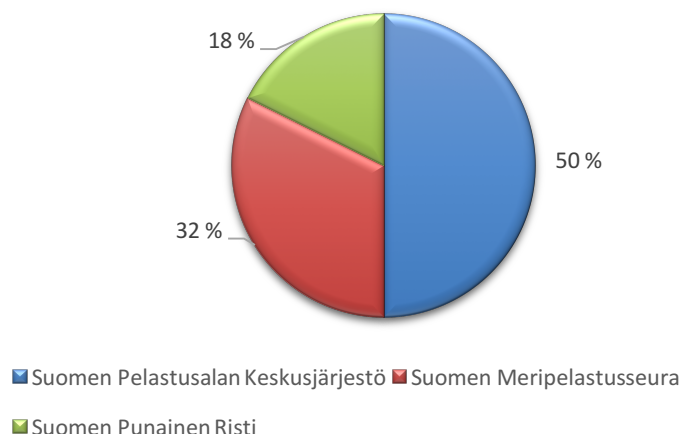
Sopimukseen perustuva ensivastetoiminta on osa alueen ensihoitopalvelua ja sen valvontavastuu on kyseisen alueen sairaanhoitopiirillä (Asetus ensihoitopalvelusta 340/2011). Koska myös ensivasteyksiköissä toimivien henkilöiden osaamistason todentaminen ja valvonta kuuluvat sairaanhoitopiirin vastuulle eikä osaamisen todentamista ole kuvattu selkeästi yhdessäkään ensihoidon palvelutasopäätöksessä, ei osaamisen todentamista käsitellä tässä opinnäytetyössä tarkemmin.

7.2 Kyselytutkimus ensiauttajille

Kyselytutkimukseen osallistumispyyntö lähetettiin kaikkiaan 59 henkilölle. Vastaaajia kertyi määräaikaan mennessä 34 eli vastausprosentti kyselytutkimukseen oli 58 %. Vastausprosenttia voidaan pitää melko hyvänä. Usein kyselytutkimusten vastausprosentti voi jäädä noin 30 – 40 %:n tasolle (Hirsjärvi ym. 2009, 196). Hyvään vastausprosenttiin vaikutti osaltaan se, että osa vastaajista oli jo ennen kyselyä ilmoittanut kiinnostuksestaan vastata kyselyyn.

7.2.1 Vastaajien taustatiedot

Vastaajista 11 ilmoitti toimivansa ensisijaisesti Suomen Meripelastusseuran ensivastetoiminnassa, 6 Suomen Punaisen Ristin ensivastetoiminnassa ja 17 Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön (vapaapalokunnan) ensivastetoiminnassa (kuva 4). Kaikista vastaajista yhteensä 12 ilmoitti toimivansa useamman järjestön ensivastetoiminnassa. Pääasiallisena ensiauttajatoiminnan toimintamuotona 65 % (22) oli hälytysluonteinen toiminta ja 35 % (12) tapahtumapäivystysluonteinen toiminta.

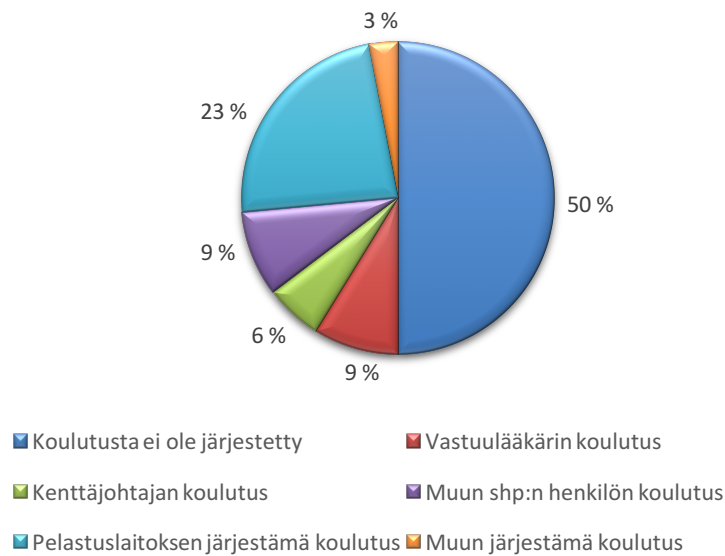
Kuva 4. Kyselyyn vastaajat järjestöittäin (n=34)

Vastaajien maantieteellinen jakauma on melko suuri, vastaajia oli kaikkiaan 12 eri sairaanhoitopiirin alueelta. Edustettuina ovat Kymenlaakson, Helsingin ja Uudenmaan, Etelä-Savon, Varsinais-Suomen, Länsi-Uudenmaan, Pohjois-Karjalan, Pirkanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun, Keski-Suomen, Päijät-Hämeen ja Kanta-Hämeen sairaanhoitopiiri.

Noin kaksi kolmannelta vastaajista (23) oli toiminut vapaaehtoistoiminnassa kaikkiaan yli 10 vuotta, ja noin puolet (16) ensiauttajana yli 10 vuotta. Vastanneista 56 % (19) ei ollut terveydenhuoltoalan ammatillista koulutusta. Lopuilla vastaajilla oli lääkärin, ensihoitajan, sairaanhoitajan, kättilön tai lähihoitajan tutkinto. Ensiauttajatoiminnan pohjakoulutuksena 41 % (14) ilmoitti suorittaneensa uusimuotoisen järjestöjen yhteisen ensivastekurssin, 47 % (16) aiemman ensivastekurssin ja 12 % (4) ei osannut sanoa onko heidän käymänsä kurssi ollut uusimuotoinen järjestöjen yhteinen kurssi.

7.2.2 Toiminnan viranomaisohjaus

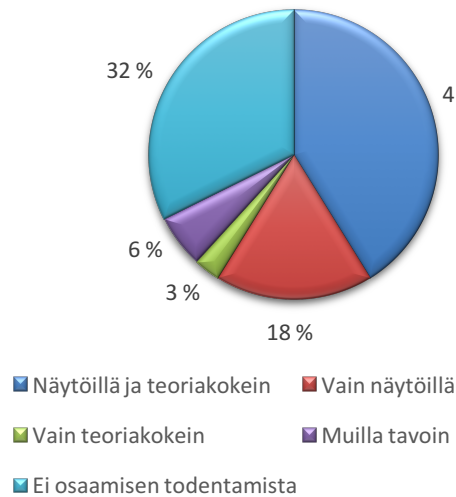
Vastaajista 71 % (24) oli tutustunut oman pääasiallisen toiminta-alueensa ensihoidon palvelutasopäätökseen. Koulutusta ensihoidon palvelutasopäätökseen liittyen oli järjestetty puolille (17) vastaajista (kuva 5). Huomioitavaa koulutuksen järjestämisessä oli se, että isossa osassa (8) koulutuksen järjestäjänä oli pelastuslaitos ensihoidon vastuuviranomaisen sijasta. Sairaanhoitopiirin järjestämässä koulutuksessa kouluttajana oli toiminut ensihoidon vastuulääkäri (3), ensihoidon kenttäjohtaja (2) tai muu henkilö sairaanhoitopiiristä (3).

Kuva 5. Ensihoidon palvelutasopäätökseen liittyvä koulutus (n=34)

Kaksi kolmasosaa (23) kyselyyn vastanneista ilmoitti, ettei sairaanhoitopiiri ole antanut ensihoidon palvelutasopäätöstä tarkempia ohjeita ensiauttajien osaamisen ylläpitoon liittyen. Kolmasosa oli saanut tarkentavia ohjeita. Tarkentavaksi ohjeeksi raportoitiin suurimmassa osassa vastauksista ensiauttajille suunnattu koulutuskalenteri. Myös erilaisia hoito- ja hälytysohjeita mainittiin tarkentavina ohjeina.

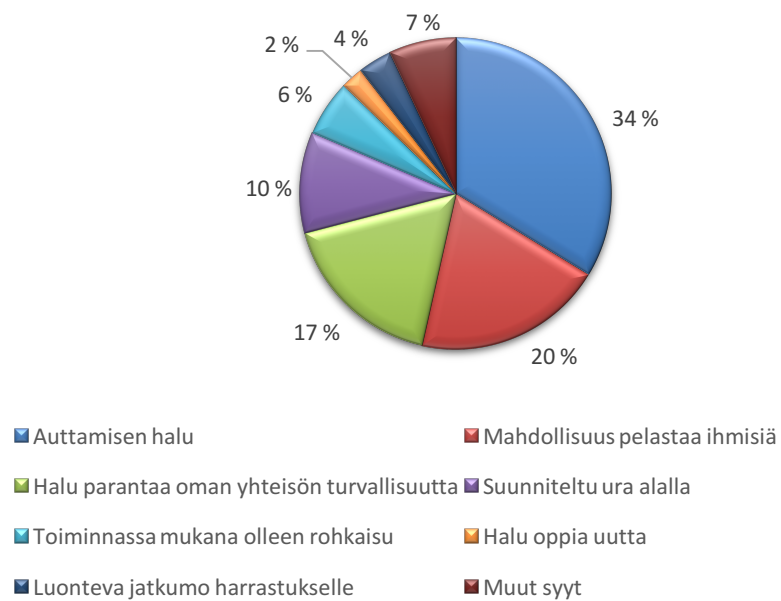
Kyselyn vastaajista 67 % ilmoitti ensiauttajien osaamista todennettavan jollakin tavalla. Yleisin tapa todentaa osaamista on näyttö- ja teoriakokeen yhdistelmä (14). Molempia osaamisen todentamismuotoja käytetään myös yksittäin. Lisäksi yksi vastaaja totesi osaamisen todentamisen tapahtuvan harjoituksissa ilman erillistä näyttötilaisuutta (kuva 6). Ylivoimaisesti suurin osa vastaajista kuvasi annettavan osaamisen näytön liittyvän lähinnä elvytykseen.

Kuva 6. Ensiauttajien osaamisen todentamisen metodit (n=34)

7.2.3 Motivaatiotekijät

Suurimpana motivaatiotekijänä ensiauttajatoimintaan liittymiseen koettiin kyselyssä auttamisen halu. Myös mahdollisuus pelastaa ihmishenkiä ja halu parantaa oman yhteisön turvallisuutta koettiin tärkeinä motivaatiotekijöinä (kuva 7). Yksikään vastaaja ei maininnut toiminnan aloittamisen syynä omakohtaisesta avuntarpeesta noussutta innostusta toimintaan.

Kuva 7. Ensiauttajatoimintaan hakeutumisen syyt (n=34)

Ensiauttajille järjestetään koulutusta yleensä noin kerran kuukaudessa tai hie-
man harvemmin (23). Pienempi määrä vastaajista kertoi koulutusta järjestettä-
vän viikoittain tai lähes viikoittain (5) tai vain joitakin kertoja vuodessa (5). Yh-
den vastaajan mukaan osaamista ylläpitävää koulutusta ei järjestetä lainkaan.
Mielipide koulutuksen järjestämismäärästä korreloi melko hyvin järjestetyn
koulutuksen määrään (kuva 8).

Kuva 8. Osaamista ylläpitävää koulutusta tulisi järjestää viikoittain

Järjestettävä koulutus painottuu pääosin olemassa olevan osaamisen vahvis-
tamiseen ja koulutukseen sisällytetään välillä myös kokonaan uusia taitoja
(24) tai tasaisesti vanhan kertaamiseen ja uuden oppimiseen (4). Kyselyn vas-
taajat toivoivat koulutuksen sisältävän molempia osa-alueita painottuen hie-
man uuden oppimisen kannalle (kuva 9)

Kuva 9. Osaamista ylläpitävän koulutuksen tulisi keskittyä vain peruskoulutuksessa opittujen
asioiden kertaamiseen

Koulutusmuotona on kyselyn perusteella pääsääntöisesti käytännön harjoittelu
pienryhmissä. Peräti 94 % (32) vastaajista ilmoitti koulutuksen olevan käytän-
nön harjoittelua pienryhmissä. Myös teoriakoulutusta järjestetään paljon. Vas-
taajista 68 % (23) ilmoitti myös teoriakoulutuksen tyypilliseksi koulutusmuo-
doksi. Ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseen tähtäävä koulutus tuntuu tapah-
tuvan pääsääntöisesti lähiopintoina. Vain 6 % (2) kertoi koulutukseen liittyvän
verkko-opintoja, ja yksikään vastaaja ei raportoinut kotona suoritettavista oppi-
mistehtävistä. Vastaajien mielipiteen mukaan koulutuksen tulisi olla monipuo-
lista ja sisältää myös ohjattua omaehtoista opiskelua (kuva 10).

Täysin samaa mieltä

Täysin eri mieltä

Kuva 10. Osaamista ylläpitävän koulutuksen tulisi olla monipuolista sisältäen myös ohjattua omaehtoista opiskelua

Ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseksi järjestettävä koulutus toteutetaan pääsääntöisesti yhden järjestön yhden paikallisosaston jäsenille (18). Yhteisharjoitukset järjestetään useimmiten joko oman organisaation toisen paikallisosaston kanssa (5) tai ensihoidon ammattitoimijan kanssa (5). Muiden organisaatioiden paikallisosastojen kanssa yhteisistä harjoituksista raportoi kolme vastaajaa ja usean järjestön useiden paikallisosastoiden yhteisistä harjoituksista raportoi vain yksi vastaaja. Vastaajien mielipiteiden mukaan koulutus tulisi järjestää pääasiallisesti oman organisaation paikallisosaston kesken (kuva 11). Toisaalta hyvin tärkeänä pidettiin myös yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa (kuva 12).

Täysin samaa mieltä

Täysin eri mieltä

Kuva 11. Osaamista ylläpitävä koulutus tulisi tehdä pienryhmissä oman organisaation kesken

Täysin samaa mieltä

Täysin eri mieltä

Kuva 12. Osaamista ylläpitävässä koulutuksessa on tärkeää tehdä yhteistyötä myös muiden ensivastetoimintaa harjoittavien organisaatioiden kanssa

Koulutustapahtumien jälkeen kerätään useimmiten jonkinlainen palaute, ja palautteen antaminen koetaan myös tärkeäksi (kuva 13). Palautteen säännöllisestä keräämisestä raportoi kuusi vastaajaa, kahdentoista mukaan palautetta kerätään useimmiten harjoituksen jälkeen ja kahdeksan vastaajan mukaan satunnaisesti. Vain kuusi vastaajaa ilmoitti, ettei palautetta yleensä harjoitusten jälkeen kerätä. Vastaajat pitivät tärkeänä palautteen antamista myös varsinainen tehtävien jälkeen (kuva 14) sekä erityisen tärkeänä palautteen antamisen kouluttamista osana ensivastekouluttajakoulutusta (kuva 15).

Täysin samaa mieltä ★

Täysin eri mieltä

Kuva 13. Jokaisen koulutuksen jälkeen tulisi järjestää ohjattu määrämuotoinen palautetilaisuus

Täysin samaa mieltä ★

Täysin eri mieltä

Kuva 14. Jokaisen suoritetun ensivastetehtävän jälkeen tulisi järjestää ohjattu määrämuotoinen palautetilaisuus

Täysin samaa mieltä ★

Täysin eri mieltä

Kuva 15. Kouluttajien koulutuksessa tulisi panostaa myös palautteen antamiseen

Ensiauttajille järjestettävä työnohjaus ei ole kyselyn perusteella säännönmukaista. Vastaajista 59 % (20) ilmoitti, ettei työnohjausta tai sitä vastaavaa toimintaa ole järjestetty. Säännöllistä työnohjausta raportoi saaneensa 12 % (4) ja epäsäännöllistä 26 % (9) vastaajista. Työnohjausta pidetään vastaajien keskuudessa melko tärkeänä (kuva 16), vaikkei sitä suurimmalle osalle olekaan järjestetty. Työnohjaajana on vastaajien mukaan toiminut poikkeuksetta vapaaehtoinen omasta organisaatiosta (13), joista noin puolet (6) oli erikseen koulutettu tähän tehtävään.

Täysin samaa mieltä ★

Täysin eri mieltä

Kuva 16. Ensiauttajille tulisi järjestää säännöllisesti työnohjausta

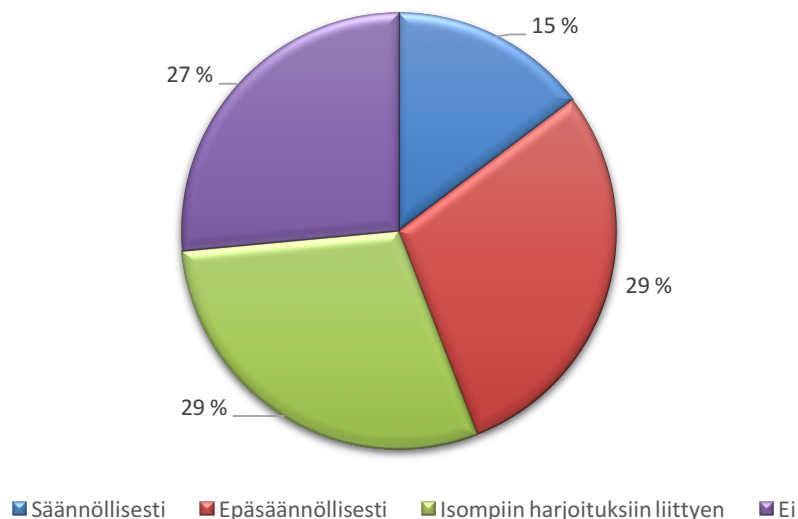
Varsinaisen koulutuksen lisäksi vastaajat pitivät pääsääntöisesti myös muun sosiaalisen ohjelman järjestämistä ensiauttajille tärkeänä (kuva 17).

Kuva 17. Varsinaisen koulutuksen lisäksi myös muu sosiaalinen ohjelma ensiauttajien kesken on tärkeää.

7.2.4 Yhteistyö

Kyselyyn vastaajien mukaan eri ensivastetoimintaa suorittavat järjestöt tekevät jo tällä hetkellä yhteistyötä keskenään. Vain noin neljännes (9) vastaajista raportoi, ettei minkäänlaista yhteistyötä järjestöjen välillä tehdä. Toisaalta säännöllisestä yhteistyöstä raportoi 15 % (5) vastaajista (kuva 18).

Kuva 18. Järjestöjen välinen yhteistyö ensiauttajien osaamista ylläpitävän koulutuksen järjestämisessä (n=34)

Yhteistyötä eri toimijoiden kanssa pidettiin vastaajien keskuudessa hyvin tärkeänä. Yksittäisten yhteisten tapahtumien (kuva 19) lisäksi vastaajien mukaan myös koulutuksen suunnittelussa tulisi pyrkiä järjestöjen ja muiden toimijoiden väliseen yhteistyöhön (kuva 20).

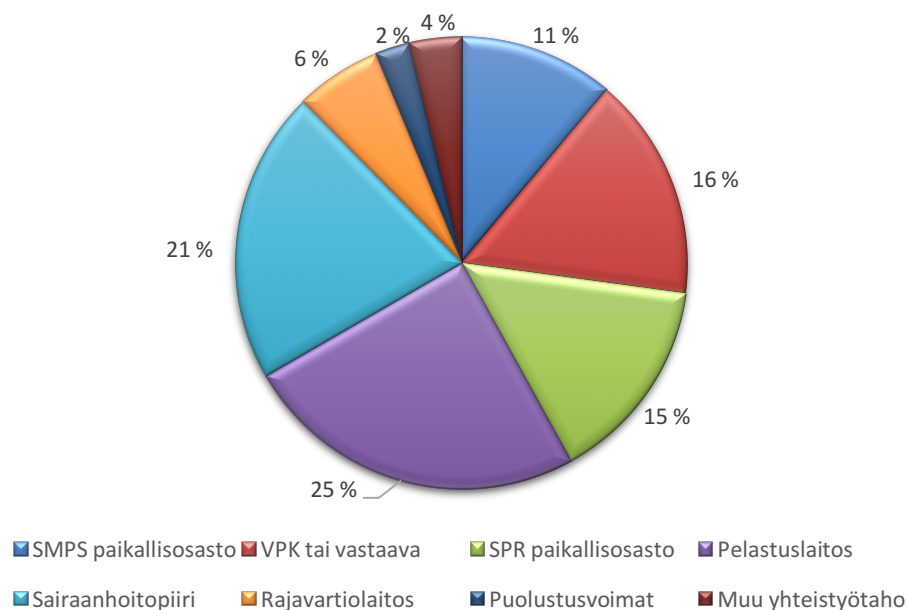
Kuva 19. Yksittäisiä koulutustapahtumia on tärkeää järjestää yhteistyössä eri toimijoiden kanssa

Täysin samaa mieltä ★

Täysin eri mieltä

Kuva 20. Ensiauttajien osaamista ylläpitävää koulutusta tulisi suunnitella järjestöjen yhteistyössä

Yleisin yhteistyökumppani ei kyselyn mukaan ole toinen vapaaehtoistoimija, vaan pelastuslaitos tai sairaanhoitopiiri. Viranomaisista yhteistyössä edustettuina ovat myös rajavartiolaitos ja puolustusvoimat. Yksi vastaaja raportoi myös yhteistyöstä yksityisen ensihoitoyrityksen kanssa (kuva 21).

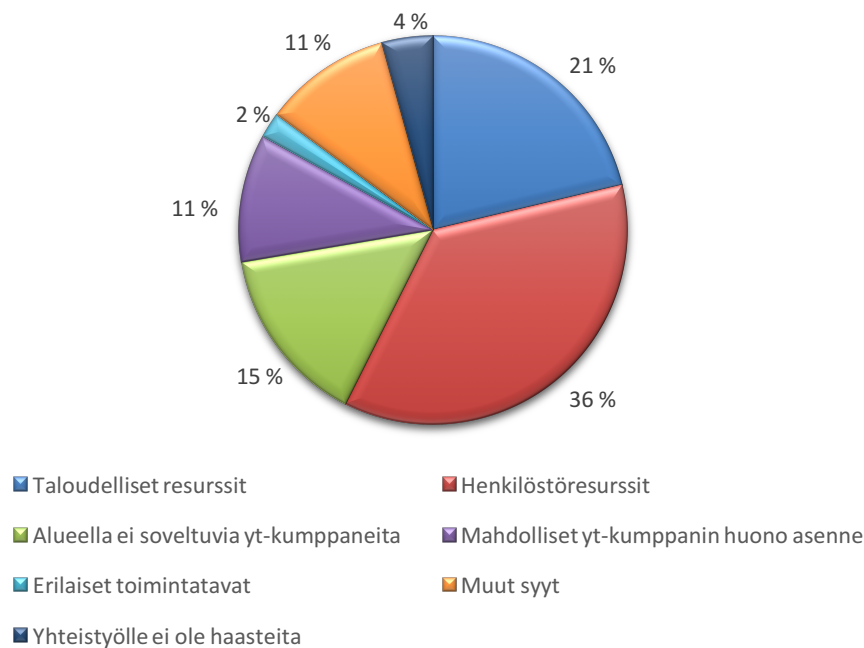
Kuva 21. Ensiauttajien osaamista ylläpitävän koulutuksen yhteistyötahot (n=34)

Yhteistyö oman organisaation kattojärjestön kanssa osaamista ylläpitävään koulutukseen liittyen on vain hieman yleisempää kuin yhteistyö muiden toimijoiden kanssa. Säännöllisestä yhteistyöstä raportoi 26 % (9) vastaajista ja epäsäännöllisestä yhteistyöstä 44 % (15). Toisaalta yhteistyön puuttumisesta täysin raportoi 26 %. Jonkinlaista tukimateriaalia oman organisaation kattojärjestöstä raportoi saaneensa noin kolmannes vastaajista (11). Oman kattojärjestön tukea niin alueellisen yhteistyön tekemisessä (kuva 22) kuin koulutusmateriaalissakin (kuva 23) pidettiin jokseenkin tärkeänä.

Kuva 22. Oman keskusjärjestön tulisi edistää paikallisten toimijoiden yhteistyötä aktiivisesti

Kuva 23. Oman keskusjärjestön tulisi edistää ensiauttajien osaamisen ylläpitämistä tarjoamalla valmista koulutusmateriaalia

Yleisesti ottaen kaikkien ensivastekentällä toimivien tahojen yhteistyö nähtiin tulevaisuudessa todella tärkeäksi (kuva 25). Selkeinä haasteina yhteistyön kehittämiseksi nähtiin henkilöstöresurssilliset ja taloudelliset seikat. Osittain haasteena nähtiin myös eri järjestöissä toimivien ensiauttajien erilaiset toimintaympäristöt (kuva 24). Toisaalta osa vastaajista koki tämän myös eduksi uuden oppimisen ja oman motivaation ylläpitämisen kannalta.

Kuva 24. Ensiauttajien osaamista ylläpitävän koulutuksen yhteistyön haasteet (n=34)

Kuva 25. Yhteistyötä koko ensivastekentän kesken tulisi tulevaisuudessa korostaa

7.3 Teemahaastattelut

Teemahaastatteluissa haastateltiin Suomen Meripelastusseuran ensivastepääkouluttaja Saija Naarajärveä, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön ensivastepääkouluttaja Mikko Virtasta sekä Suomen Punaisen Ristin ensivastepääkouluttaja Tuomas Telkkiä. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön osalta vastaamiseen osallistui myös koulutuspäällikkö Markku Savolainen.

Järjestöjen välisen yhteistyön kulmakivi tällä hetkellä on järjestöjen yhteinen ensivastetoiminnan kehittämistyöryhmä. Kehittämistyöryhmä on jo yhtenäistänyt järjestöjen antaman ensiauttajien peruskurssin yhteiseksi ensivastekurssiksi. (Naarajärvi 2015.) Kouluttajavaihtoa etenkin kurssinjohtajatasolla yli järjestörajojen on tehty niin ensiauttajien peruskoulutuksen kuin jatkokoulutuksessaakin jo nyt (Virtanen & Savolainen 2015). Järjestöt ovat tarjonneet osaaamista ylläpitävään koulutukseen satunnaisesti osallistumismahdollisuuksia myös muiden järjestöjen edustajille. Yhteinen tahtotila on ollut myös järjestöjen välisen yhteisen harjoituspankin perustaminen, mutta toistaiseksi asia ei ole edennyt käytännössä. (Telkki 2015.) Meripelastusseurassa on parhaillaan meneillään koulutusjärjestelmän kokonaispäivitys, joka antaa mahdollisuuden luoda uusia osaamisen ylläpitämiseen ja todentamiseen liittyviä yhteistyöprosesseja myös ensivastekoulutukseen. Meripelastusseuran toimintasuunnitelmaan 2016 - 2018 on myös erikseen kirjattu kehitysalueeksi järjestöjen välisen koulutusyhteistyön kehittäminen muiltakin osin, kuin ensi vastekoulutuksen osalta. (Naarajärvi 2015.) Myös Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö on käynnistämässä hanketta, jonka tarkoituksena on kehittää palokuntien viikkokoulutusta. Osana kehityshanketta on myös ensiapu- ja ensivastekoulutuksen kehittäminen. (Virtanen & Savolainen 2015.)

Niin järjestöjen välinen kuin yhden järjestön eri osastojen paikallinen yhteistyö perustuu tällä hetkellä pikemminkin yksittäisten kouluttajien tai muiden aktiivien henkilökohtaisiin suhteisiin ja omatoimiseen yhteistyöhön, kuin keskusjärjestöstä ohjattuun suunnitelmalliseen yhteistyöhön. Vapaaehtoisilla on vahva tahtotila yhteistyön tekemiseksi ja yhteistyö koetaan mielekkääksi niin viikko- kuin kuukausiharjoitteidenkin osalta. (Telkki 2015.) Yhteistyömahdollisuuksia kartoitetaan parhaillaan myös keskusjärjestön taholta ja muun muassa tämä opinnäytetyö on yksi osa kartoitusta (Naarajärvi 2015). Palokunnissa koulutuksesta vastaavat alueelliset pelastusliitot, joten myös yhteistyö muiden toimijoi-

den kanssa alueellisella ja paikallistasolla vaihtelee alueittain ja liitoittain. Keskusjärjestöllä ei ole tarkkaa kuvaa yksittäisten liittojen tai palokuntien yhteistyöstä eri järjestöjen kanssa. (Virtanen & Savolainen 2015.)

Keskus- tai piirijärjestöjen tarjoama materiaallinen tuki ensiauttajien osaamisen ylläpitoon liittyen vaihtelee. Käytettävissä olevat valmiit koulutus- ja harjoitus-suunnitelmat painottuvat yleensä enemmänkin ensiaputasoiseen koulutukseen, mutta pienillä kouluttajan tekemillä muokkauksilla niitä on mahdollista soveltaa myös ensiauttajien harjoitteiden pohjana. Valmiiden suunnitelmien laatu vaihtelee myös merkittävästi, joskin esimerkiksi Meripelastusseurassa harjoituspohjien päivitystyö on parhaillaan käynnissä ja laatua pyritään samalla parantamaan. (Telkki 2015 & Naarajärvi 2015.) Pelastusalan Keskusjärjestö ei tarjoa palokunnille tällä hetkellä minkäänlaista materiaalia ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseen, mutta tulevaisuudessa materiaaleja on tarkoitus erillisessä hankkeessa tuottaa (Virtanen & Savolainen 2015). Materiaalista tukea (esimerkiksi elvytysnukkeja, hoitovälineitä ja niin edelleen) ensiauttajien koulutukseen on yleensä tarjolla, joskin alueellista vaihtelua näidenkin osalta on. (Telkki 2015 & Naarajärvi 2015.)

Erityisinä haasteina järjestöissä nähdään taloudellisten resurssien ja pätevien kouluttajien riittämättömyys (Telkki 2015 & Naarajärvi 2015). Taloudellista resurssia ei ole yleensä varattu juurikaan ensiauttajien osaamista ylläpitävään koulutukseen ja lähtökohtana pidetään koulutuksen järjestämistä täysin vapaaehtoisvoimin. Etenkin Punaisen Ristin osalta myös nykyinen turvapaikanhakijoiden tilanne on sitonut järjestön palkattua henkilöstöä sekä merkittävän määrän vapaaehtoisia, joka väistämättä heijastuu järjestön muuhun toimintaan. (Telkki 2015.) Pelastusalan Keskusjärjestö keskittyy ensivastekurssin johtajien ja kouluttajien kouluttamiseen, johon sen resurssit ovat riittävät. Varsinainen ensiauttajien kouluttaminen hoidetaan paikallisesti. Ensivastekursseja toteuttavat pääsääntöisesti pelastusliitot ja osaamista ylläpitävästä koulutuksesta vastaavat pääsääntöisesti sairaanhoitopiirit. Koulutuksen kustannuksista vastaavat yleensä pelastuslaitokset. (Virtanen & Savolainen 2015.)

Kouluttajaresurssin riittävyys varmistamiseksi on todella tärkeää panostaa yhä enemmän yhteistyöhön niin järjestöjen välillä kuin järjestöjen sisälläkin eri paikallisosastojen välillä. Päteviä ensivastekouluttajia on voitava hyödyntää yli järjestö- sekä toiminta-alue rajojen ja kaikille toimijoille avointa koulutusta tulee

järjestää jatkossa enemmän. Myös keskusjärjestöjen tulee panostaa ensiautajakoulutuksessa tarvittavaan materiaaliin, niin kirjalliseen kuin välineisiin, jotta vähät kouluttajaresurssit voidaan kohdentaa varsinaiseen kouluttamiseen, aikaa vievän suunnittelun ja muun taustatyön sijasta. (Naarajärvi 2015.)

8 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen luotettavuutta kuvataan yleensä kahdella käsitteellä: reliaabelius ja validius. Lisäksi tutkimuksen luotettavuuteen liittyy tutkimuksen eettisyys.

Käsitteellä reliaabelius tarkoitetaan tutkimuksen tulosten toistettavuutta eli esimerkiksi sitä, että kaksi tutkijaa päätyy samalla tutkimusmateriaalilla samanlaiseen lopputulemaan (Hirsjärvi ym. 2009, 231). Tutkimuksen reliabiliteetti ei kuitenkaan yksinään riitä kertomaan sitä, että tutkimustulokset olisivat oikeat. Vaikka tutkimus olisi hyvin toistettavissa, voi esimerkiksi sen kysymyksenasettelu olla vääränlainen ja siksi tutkimuksen tuloksetkin mittaavat väärää seikkaa. (Kananen 2012, 167 - 168.) Tästä syystä tutkimuksen luotettavuuden arviointiin vaaditaan myös tutkimuksen validiutta. Validius tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa on mitattu juuri sitä asiaa, jota on ollut tarkoituskin tutkia. Validius sanan suomenkielinen vastine on tutkimuksen pätevyys. (Hirsjärvi ym. 2009, 231 - 232.)

Käytin opinnäytetyössäni kolmea eri tutkimusmenetelmää. Työ alkoi teoriapohjan luomisella. Teoriapohja työn varsinaiseen substanssiin sisälsi sairaanhoitopiirien ensihoidon palvelutasopäätösten läpikäymisen ja opinnäytetyön aiheeseen liittyvien faktojen taulukoinnin. Tämä työvaihe ei sisältänyt varsinaista johtopäätösten tekemistä, vaan työvaiheessa taulukoitiin ennalta valittuja faktoja viranomaisen asiakirjoista taulukkopohjaan. Taulukoidut faktat olivat suoraan työn aiheesta johdettuja. Tämän vaiheen reliabiliteetti ja validiteetti voitaneen katsoa olevan hallinnassa itse menetelmästä johtuen.

Toisena tutkimusmenetelmänä toimi kyselytutkimus. Kyselytutkimuksessa joukolle ihmisiä annetaan vastattavaksi tutkimusongelmista johdettu joukko kysymyksiä (Kananen 2012, 121 - 122). Muodostin opinnäytetyöni teoriapohjasta kyselytutkimuksen muuttujataulukon, josta nousivat esiin varsinaiset kyselytutkimuksen kysymykset. Tällä menetelmällä pyrin varmistamaan kyselytutkimusosuuden validiuden. Kyselytutkimuksen toistettavuutta ja vastausten vertailukelpoisuutta pyrittiin varmistamaan verkkokyselyllä, jossa jokainen vastaaja sai kysymykset vastattavaksi täsmälleen samassa muodossa. (Hirsjärvi

ym. 2009, 193 - 194.) Kyselytutkimuksen yleisenä haittana on usein pieni vastausprosentti. Vastausprosenttia voidaan pyrkiä parantamaan muun muassa hyvällä saatekirjeellä ja motivoituneella vastaajajoukolla, jota kyselyn aihe koskettaa. Lisäksi vastausprosenttia voi pyrkiä parantamaan muistutusviestillä ennen kyselyn vastausajan päättymistä. (Hirsjärvi ym. 2009, 196.) Opinnäytetyöni kysely suunnattiin motivoituneille vapaaehtoisille, joita aihe kosketti henkilökohtaisesti. Kysely lähetettiin yhdessä saatekirjeen kanssa vastaajille 21.12.2015 ja vastausaikaa annettiin 27.12.2015 saakka. Muistutusviesti kyselyyn vastaamisesta lähetettiin 26.12.2015. Ennen varsinaista kyselyä suoritettiin esikysely eli pilotointi viidellä vapaaehtoisella ensiauttajalla. Pilotoinnilla on tarkoitus tarkastaa kysymysten yksiselitteisyys ja selkeys (Hirsjärvi ym. 2009, 204).

Kolmantena tutkimusmenetelmänä oli teemahaastattelu. Haastateltavat tulee valita siten, että tutkittava aihe koskettaa läheisesti haastateltavia (Kananen 2012, 100). Opinnäytetyöhöni valitsin haastateltavaksi asiantuntijan kustakin kolmesta vapaaehtoisille ensiauttajille koulutusta järjestävästä kolmannen sektorin edustajasta. Yleensä haastateltavien henkilöiden määrää on vaikea päättää etukäteen. Haastateltavien riittävä määrä saavutetaan silloin kuin saatujen vastausten saturaatio kasvaa riittäväksi. Tämä tarkoittaa sitä, että haastattelussa ei tule pääsääntöisesti enää esiin uusia asioita. (Kananen 2012, 101.) Opinnäytetyössäni rajasin tarkoituksellisesti haastateltavien määrän yhteen asiantuntijaan jokaisesta kolmesta järjestöstä. Tämä rajausta tulee ottaa huomioon tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa luotettavuutta heikentävänä seikkana. Haastattelut suoritettiin etukäteen tutkimuksen teoriapohjasta nousseiden haastatteluteemojen mukaisesti vailla tarkkoja haastattelukysymyksiä tai strukturoitua muotoa. (Hirsjärvi ym. 2009, 208 - 209.)

Tutkija vastaa itse tutkimuksensa eettisyydestä. Eettisyys tarkoittaa pohjimmiltaan hyvän erottamista pahasta. Tieteelliseen tutkimukseen liittyy yhteisesti hyväksytyjä eettisiä periaatteita, joita tutkijan tulee noudattaa. Yhteisesti hyväksytyjen eettisten periaatteiden lisäksi eettiseen pohdintaan liittyy arkisen elämään liittyvä ihmisen, tutkijan, oma näkemys hyväksyttävistä menetelmistä. (Hirsjärvi ym. 2009, 23.)

Tämän opinnäytetyön eettistä pohjaa pohtiessa, nousee ensimmäisenä mieleen tutkijan sidonnaisuus yhteen kolmesta tutkimuksen yhteistyökumppanista. Tutkimuksella ei kuitenkaan pyritä minkäänlaiseen taloudelliseen tai

muuhun kuin yleiseen hyötyyn, joka on omiaan poistamaan sidonnaisuuden eettisen ongelman. Tutkimuksen tulokset ovat vapaasti kaikkien yhteistyökumppaneiden, niin vapaaehtoisjärjestöjen kuin muidenkin, käytettävissä.

Kyselytutkimukseen ja haastatteluun osallistuminen on ollut kaikille osallistujille täysin vapaaehtoista, ja he ovat voineet perua osallistumisensa halutesaan missä vain tutkimuksen vaiheessa. Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja vastausten käyttötarkoitus kerrottiin kaikille tutkimukseen osallistuneille. Kaikki vastaukset käsiteltiin luottamuksellisesti ja kyselytutkimuksessa käytettiin teknistä menetelmää, joka ei mahdollista yksittäisen vastaajan tunnistamista. Tutkimusaineisto hävitettiin tutkimuksen valmistuttua ja myös tästä oli ilmoitettu etukäteen osallistujille. Tehty tutkimus on raportoitu kaikkine vaiheineen ja koko tutkimuksen tekemisen ajan on pyritty noudattamaan mahdollisimman hyvää eettisyyttä.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Kolmannen sektorin ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseksi järjestettävä koulutus on pääsääntöisesti järjestetty jo nykyisellään melko hyvin ja kattavasti. Järjestöjen välistä, samoin kuin järjestöjen ja muiden ensivastetoiminnan yhteistyökumppaneiden välistä yhteistyötä on jo olemassa. Opinnäytetyössäni tuli kuitenkin ilmi myös selkeitä kehittämisen kohteita.

Valtakunnallisen järjestöjen välisen yhteistyön kehittymisen kannalta on tärkeää säilyttää järjestöjen välinen kehitystyöryhmä. Kehitystyöryhmän alkupe-
räisenä tehtävänä oli luoda järjestöjen yhteinen ensiauttajien peruskoulutus, ensivastekurssi. Tämän päämäärän tultua nyt täytettyä tulisi kehitystyöryhmän panosta siirtää yhä enemmän myös alueellista ja paikallista yhteistyötä tukemaksi. Kehitystyöryhmä voisi muun muassa pyrkiä selvittämään alueita, jotka toimivat ensiauttajatoiminnan yhteistyön edelläkävijöinä, ja yrittää aktiivisesti le-
vittää näillä alueilla hyväksi havaittuja yhteistyömuotoja myös muille alueille.

Valtakunnallisena järjestöjen yhteistyömuotona voisi olla tulevaisuudessa myös yhteinen harjoituspankki ja koulutuksessa tarvittavan kaluston entistäkin parempi yhteiskäyttö. Harjoituspankkiin voitaisiin koota valmiita pohjia erilais-
ten harjoitusten toteuttamiseen. Sisältöjä pankkiin voisivat tuottaa kaikkien jär-
jestöjen ensivastekouluttajat ja vastaavasti pankin sisältö olisi vapaasti kaik-
kien kouluttajien käytettävissä ja muokattavissa omiin olosuhteisiin sopivaksi.

Toimivuuden ja käytettävyyden kannalta harjoituspankki tulisi toteuttaa verkkopohjaisena joko jonkin järjestön olemassa olevaan tietojärjestelmään tai vaihtoehtoisesti kaupalliseen ympäristöön, esimerkkeinä Google Drive tai Microsoft OneDrive. Samaan järjestelmään voitaisiin myös listata kaikkien järjestöjen lainattavissa oleva harjoitusmateriaali (esimerkiksi elvytysnuket, tutkimusvälineet jne.), jolloin niitä voitaisiin käyttää mahdollisuuksien mukaan myös yli järjestörajojen.

Ensiauttajana toimiville vapaaehtoisille tulisi järjestää paikallisesti osaamista ylläpitävää koulutusta noin kerran kuukaudessa tai hieman useammin, esimerkiksi kolmen viikon välein. Koulutuksen pääpaino tulisi olla jo ensivastekursilla opittujen taitojen kertaamisessa, ylläpitämisessä ja syventämisessä, mutta sopivin väliajoin myös uusien taitojen tai asiakokonaisuuksien ottaminen mukaan koulutukseen auttaa ensiauttajia säilyttämään motivaation jatkuvaan kouluttautumiseen ja itse toimintaan.

Koulutustilaisuudet tulisi pääsääntöisesti järjestää oman järjestön tarpeiden mukaisesti ja oman järjestön toimintatavat huomioiden, mutta osallistuminen tulisi mahdollistaa myös muiden järjestöjen toimijoille. Vastaavasti myös kouluttajaresursseja tulisi voida hyödyntää yli järjestörajojen entistä sujuvammin. Koulutuskalentereita voitaisiin rakentaa vuosittain paikallisten toimijoiden yhteistyönä ja samalla valita ainakin osaan koulutuksista vastuukouluttajia yli järjestörajojen, jolloin myös vähäistä kouluttajareserviä voitaisiin käyttää tehokkaammin. Yksi toteuttamistapa voisi olla koulutuskalenteri, jossa joka toinen harjoitus olisi jokaisen järjestön itse järjestämä, joskin avoin myös muiden järjestöjen ensiauttajille, ja joka toinen vastaavasti paikkakunnalla toimivien järjestöjen yhteisharjoitus, jonka suunnitteluvastuu olisi aina vuorollaan yhdellä järjestöllä. Edellä kuvattu menettely edistäisi merkittävästi yhteistyötä järjestöjen ensiauttajien välillä ja tiputtaisi yksittäisen järjestön suunnitteluvastuulla olevien koulutustapahtumien määrän parhaimmillaan lähes puoleen nykyisestä.

Varsinaisen järjestetyn lähiopetuksen lisäksi tulisi tulevaisuudessa panostaa myös ensiauttajien omatoimisen opiskelun tukemiseen ja tarjota valmista materiaalia omatoimiseen opiskeluun. Kaikilla kolmella ensivastetoimintaa tuottavalla järjestöllä on käytössä verkko-oppimisympäristö. Tulevaisuudessa voitaisiin rakentaa järjestöjen yhteistyössä verkko-oppimisympäristöön sijoitettavaa

koulutusmateriaalia, varsinaisen ensivastekurssin materiaalin lisäksi. Materiaali voisi olla sellaista, jota voitaisiin hyödyntää joko lähiopetukseen liittyvänä lisämateriaalina tai siten, että ensiauttajana toimivalla vapaaehtoisella olisi pääsy haluamiinsa materiaaleihin ja mahdollisuus omatoimiseen opiskeluun itselleen sopivana aikana. Kaikkien järjestöjen tuottaessa oppisisältöä yhteiseen käyttöön ei materiaalin tuottaminen kuluta minkään järjestön vähäisiä kouluttajaresursseja liiaksi.

Koulutuksen lisäksi tulevaisuudessa tulisi harkita myös työnohjauksen tarjoamista vapaaehtoisille ensiauttajille. Ensiauttajien jaksamista voidaan tukea myös muulla yhteisellä sosiaalisella ohjelmalla. Järjestöjen välisen yhteistyön lisäämiseksi sosiaalinen ohjelma voitaisiin tulevaisuudessa järjestää yhteisesti. Tämä edesauttaisi ensiauttajia tuntemaan paremmin toisiaan ja näin lisääisi yhteistyön sujuvuutta.

Varsinaisina kehittämis ehdotuksina ehdotan seuraavia toimenpiteitä:

1. Suomen Meripelastusseuran, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön ja Suomen Punaisen Ristin kehitystyöryhmän toimintaa tulee jatkaa. Kehitystyöryhmän työn tulisi tulevaisuudessa painottua järjestöjen välisen yhteistyön jalkauttamiseen myös paikallisosastojen välille, sekä tukea aktiivisesti paikallisosastojen koulutusta tarjoamalla muun muassa valmista koulutusmateriaalia, koulutusvälineitä ja verkko-opiskelumahdollisuuksia.
2. Kaikkien kolmen järjestön paikallisten koulutuksesta vastaavien henkilöiden tulisi tavata säännöllisesti ja suunnitella omien järjestöjensä koulutuskalentereita tiiviissä yhteistyössä toisten alueella toimivien järjestöjen kanssa ja yhteistyömahdollisuudet huomioiden. Koulutuksen lisäksi käytännön yhteistyötä tulisi tehdä myös muilla sektoreilla.
3. Koulutusta suunniteltaessa tulisi tulevaisuudessa huomioida lähiopetuksen lisäksi myös muunlaiset opiskelumahdollisuudet ja tarjota aktiivisesti ensiauttajille erilaisia tapoja ylläpitää osaamista.

10 JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää kolmannen sektorin ensiauttajien osaamisen ylläpitämisen tämänhetkistä tilannetta niin viranomaismääräysten, ensiauttajien motivaation kuin järjestöjen välisen yhteistyön näkökulmasta.

Tarkoituksena ei ollut luoda valmiita koulutussuunnitelmia, vaan pikemminkin löytää perusteita ensiauttajien osaamisen ylläpitämiselle ja kehittämiselle.

Opinnäytetyön yhteydessä heräsi useita jatkotutkimusehdotuksia:

1. Ensiauttajien osaamisen ylläpitämisessä olisi selkeä tarve harjoituspankille keventämään kouluttajien suunnittelutaakkaa. Opinnäytetyönä voitaisiin selvittää, minkätyyppisiä harjoitteita harjoituspankkiin erityisesti kaivataan, sekä luoda pohja harjoituspankille.
2. Tehokkaan ja harkitun koulutuksen pohjana tulee olla koulutussuunnitelma. Opinnäytetyönä voitaisiin selvittää vuosittain toistuvia harjoituksia sekä muita mielekkäitä harjoituksia ja luoda näiden pohjalta valmiita vuosikoulutussuunnitelmia paikallisosastojen käyttöön.
3. Lähiopetuksen lisäksi ensiauttajat toivovat myös tukimateriaalia omatoimiseen opiskeluun. Opinnäytetyönä voitaisiin selvittää mistä aihealueista ja minkä tyyppistä materiaalia olisi tarpeellista tehdä ja miten se saataisiin tehokkaasti ensiauttajien käyttöön. Samassa työssä tai erillisissä töissä voitaisiin toteuttaa materiaalia käytännössä.

LÄHTEET

Asetus ensihoitopalvelusta 340/2011.

Castrén, M., Ekman, S., Ruuska, R. & Silfvast, T. 2015. Suuronnettomuus-opas. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri. 2012. Palvelutasopäätösesitys ensihoidon järjestämiseksi Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä 1.1.2013 -.

Etelä-Savon sairaanhoitopiiri. 2012. Ensihoitopalvelun palvelutasopäätös 1.1.2013 alkaen.

Euroopan Parlamentti. 2008. Mietintö vapaaehtoistyön roolista taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden edistämisessä. Saatavissa: <http://www.euro-parl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2008-0070+0+DOC+XML+V0//FI> [viitattu 9.12.2015].

Harve, H. 2009. Maallikon suorittama defibrillaatio sydänpysähdyspotilaan hoitoketjussa. Akateeminen väitöskirja. Helsingin yliopiston lääketieteellinen tiedekunta.

Hatakka, I. 2015. Suomen Meripelastusseuran entisen kehittämisspäällikön asiantuntijahaastattelu 12.12.2015.

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri. 2011. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin ensihoidon palvelutasopäätös vuosille 2012 - 2013.

Hiltunen, L. Metodina kyselytutkimus. Jyväskylän yliopiston opetusmateriaali. Saatavissa: <http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/kyselytutkimus2.pdf> [viitattu 9.12.2015]

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. - 17. Painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Itä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä. 2011. Itä-Savon sairaanhoitopiirin ensihoitopalvelun palvelutasopäätös 1.1.2013 – 31.12.2016.

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä. 2012. Ensihoitopalvelun palvelutasopäätös.

Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä – Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karttunen, A., Kettunen, A. & Piirainen, K. 2013. Yhteistyöllä hyvinvointia – Järjestöjen välinen ja järjestö-kuntayhteistyö hyvinvoinnin lisääjänä. Diakonia-ammattikorkeakoulun C katsauksia ja aineistoja 31. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Keski-Pohjanmaan erikoissairaanhoidon- ja peruspalvelukuntayhtymä. 2012. Ensihoitopalvelun palvelutasopäätös 2013 - 2016.

Keski-Suomen sairaanhoitopiiri. 2013. Ensihoitopalvelun palvelutasopäätös Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä.

Koivuranta-Vaara, P. 2015. Suomalaisen erikoissairaanhoidon perusta – Sairaanhoidopiirit. Saatavissa: <http://www.kunnat.net/fi/kunnat/sairaanhoidopiirit/Sivut/default.aspx> [viitattu 7.12.2015].

Koskela, A. 2011. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalvelusta. Perustelumuistio. Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=40880&name=DLFE-19008.pdf [viitattu 17.2.2015].

Kuisma, M., Holmström, P., Nurmi, J., Porthan, K. & Taskinen, T. 2013. Ensihoito. Helsinki: Sanoma Pro.

Kymenlaakson sairaanhoitopiiri. 2012. Päätös Kymenlaakson ensihoidon palvelutasosta 2013-2014.

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 28.6.1994/559.

Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä. 2013. Ensihoitopalvelun palvelutasopäätös.

Naarajärvi, S. 2015. Teemahaastattelu 21.12.2015.

Pakkanen, E. 2013. Kuntien ja järjestöjen välinen yhteistyö – Kuntatoimijoiden näkemyksiä Kaakkois-Suomen alueen järjestöyhteistyöstä. Kandidaatin-tutkielma. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: http://www.socom.fi/wp-content/uploads/2015/06/kandidaatin_tutkielma_pakkanen_2013_web_e.pdf [viitattu 12.12.2015].

- Palviainen, J.-E., Niemelä, H. & Saramies, J. 2013. Työryhmän ehdotus Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden ensihoidon palvelutasoksi 2013 - 2016.
- Peltosalmi, J., Hakkarainen, T., Londén, P., Kiukas, V. & Särkelä, R. 2014. Järjestöbarometri 2014. Helsinki: Soste Suomen sosiaali ja terveys ry.
- Pessi, A. & Oravasaari, T. 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä – Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Helsinki: Raha-automaattiyhdistys.
- Pirkanmaan sairaanhoitopiiri. 2012. Pirkanmaan sairaanhoitopiirin ensihoidon palvelutasopäätös.
- Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymä. 2013. Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymän ensihoidon palvelutasopäätös ajalle 1.1.2013 – 31.12.2016.
- Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri. 2013. Pohjois-Pohjanmaan ensihoitopalvelun palvelutasopäätös 1.1.2013 alkaen.
- Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri. 2012. Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin ensihoitopalvelun palvelutasopäätös ajalle 1.1.2013 – 31.12.2014.
- Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä. 2012. Palvelutasopäätös ensihoitopalvelun järjestämiseksi Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveysyhtymän alueella 1.1.2013 alkaen.
- Rauhavirta, H. 2015. Henkilöstön osaamisen kehittäminen kuntaorganisaation menestystekijänä – Case Riihimäen kaupunki. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston kasvatustieteiden yksikkö.
- Satakunnan sairaanhoitopiiri. 2013. Ensihoidon palvelutasopäätös vuosille 2013 - 2015.
- Seppelin, M. 2011. Sosiaali- ja terveysalan kansalaisjärjestöt sosiaali- ja terveysministeriön kumppaneina – Sosiaali- ja terveysministeriön järjestöpoliittiset linjaukset. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja lausuntoja 2011:5. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Siljander, A. M. 2009. Ammatillinen osaaminen ja täydennyskoulutus – Tiedon ja osaamisen leviäminen osallistujien välillä. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteen laitos, Helsingin yliopisto.

Snook, J., Johnson, J., Olsen, D. & Bucman, J. 2006. Recruiting, Training, and Maintaining Volunteer Fire Fighters. Massachusetts: ppJones & Bartledd Publisher.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2004. Terveysthuollon täydennyskoulutussuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:3. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011. Ensihoidon palvelutaso – Ohje ensihoitopalvelun palvelutasopäätöksen laatimiseksi sairaanhoitopiireille. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2011:11. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Suomen Meripelastusseura. 2015^a. Suomen Meripelastusseuran internetsivut. Saatavissa: www.meripelastus.fi [viitattu 12.6.2015].

Suomen Meripelastusseura. 2015^b. Suomen Meripelastusseuran internetsivujen koulutusosio. Saatavissa: <http://www.meripelastus.fi/fi/koulutus>. [viitattu 12.6.2015].

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. Turvalliseen huomiseen. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön esite.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. 2013. Pelastustoimintaan osallistuvan vapaaehtois- ja sopimushenkilöstön opetussuunnitelma. Helsinki: Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö.

Suomen Punainen Risti. 2015. Suomen Punaisen Ristin internetsivut, Mikä Suomen Punainen Risti on? Saatavissa: <https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/suomen-punainen-risti> [viitattu 7.12.2015].

Telkki, T. 2015. Teemahaastattelu 21.12.2015.

Terveysthuoltolaki 30.12.2010/1326.

Tiedote – Ensivastekoulutus ensiauttajille. Suomen Meripelastusseura, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö & Suomen Punainen Risti. 2014.

Tuloverolaki 31.12.1992/1535.

Vaasan sairaanhoitopiiri. 2013. Vshp:n ensihoitopalvelun palvelutasopäätös ajalle 1.1.2014 – 31.12.2017.

Valkama, H. 2003. Tieteen standardit ja kehittämisen intentiot. Artikkelit Keverlehdessä 2/2003.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri. 2012. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin ensihoidon palvelutasopäätös.

Virtanen, M. & Savolainen, M. 2015. Teemahaastattelu 31.12.2015.

Willberg, E. 2015. Vapaaehtoistoiminnasta iloa monille. Sitran selvityksiä 93. Helsinki: Sitra.

Ålands hälso- och sjukvård. 2015. Välkommen till Ålands hälso- och sjukvård. Saatavissa: <http://www.ahs.ax/start.con?iPage=1&m=16> [viitattu 7.12.2015].

TIEDOTE ENSIVASTEKOULUTUKSESTA

TIEDOTE

Ensivastekoulutus ensiauttajille

Suomen Meripelastusseura (SMPS), Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK) ja Suomen Punainen Risti (SPR) ovat tuottaneet yhdessä ensihoidon asiantuntijoiden kanssa ensiauttajaksi aikoville ensivastekoulutuksen. Ensivastetoiminnalla tarkoitetaan hätäkeskuksen kautta hälytettävissä olevan muun yksikön kuin ambulanssin (esim. pelastusyksikkö) hälyttämistä äkillisesti sairastuneen tai loukkaantuneen tavoittamisviiveen lyhentämiseksi ja henkilöstön antamaa hätäensiapua. Asianmukaisesti ensivastetehtäviin koulutetusta henkilöstä käytetään nimitystä ensiauttaja. Ensivastetoimintaa tuottavat esimerkiksi pelastustoimi, järjestöt, poliisi, rajavartiolaitos, puolustusvoimat tai terveydenhuollon omat yksiköt.

Tarve yhtenäiseen koulutusmalliin nousi esiin vuonna 2011, taustalla oli uudistettu terveydenhuoltolaki (1326/2010) sekä sosiaali- ja terveysministeriön ensihoitoasetus. Toive yhtenäisen koulutusmallin luomiseksi tuli myös sosiaali- ja terveysministeriön taholta. Kaikilla kolmella koulutusta suunnitelleella järjestöllä on pitkä kokemus vapaaehtoisesta ensivastetoiminnasta, minkä seurauksena ne valikoituivat koulutuksen suunnittelijoiksi.

Ensivastekoulutuksen kouluttajina toimivat kokeneet terveydenhuollon ja ensihoidon ammattilaiset. Koulutuksessa käydään yhteensä 54 tunnin aikana kattava yhteenvedo ensivastetehtävillä yleisimmin eteen tulevien potilaiden hoidosta sekä Suomen ensihoitopalvelusta kokonaisuutena. Lisäksi koulutuksessa opetetaan taitoja avustaa ensihoitoalan ammattilaisia heidän suorittamissaan hoitotoimenpiteissä sekä potilaan kuljetuskuntoon saattamisessa. Tavoitteena on, että ensivastekoulutuksen suorittaneella maallikkotaustaisella ensiauttajalla on koulutuksen jälkeen valmiudet toimia ensivasteyksikön ensiauttajana. Suoritettuaan kurssin sekä kurssiin liittyvän loppukokeen hyväksytysti, kurssilainen voi toimia miehistönä Suomen Meripelastusseuran, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön sekä Suomen Punaisen Ristin tai näiden jäsenjärjestöjen ensivasteyksiköissä.

Kurssilla opetettavat asiat on suunniteltu siten, että kurssin opetus sisältö vastaa mahdollisimman hyvin ensihoitoasetuksen tarkoittamaa ensivasteyksikön henkilöstöltä vaadittavaa koulutusta. Suunnittelutyössä on ollut mukana edustajat sosiaali- ja terveysministeriöstä sekä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiristä. Ensivastetoiminnasta vastaa sairaanhoitopiiri omalla alueellaan. Tarkka alueellinen koulutusvaatimus perustuu aina sairaanhoitopiirin tai pelastustoimen ja ensivastetoimintaa tuottavan organisaation väliseen sopimukseen. Ensiauttajakoulutukseen on tuotettu oma koulutusmateriaali ja ensiauttajan taskuopas.

Ensivastekoulutuksen ohjausryhmän jäsenet:

Silfvast, Tom; Saarinen, Savolainen, Markku; Naarajärvi, Saija; Lahelma, Joonas; Telkki, Tuomas; Virtanen, Mikko; And, Riikka; Korte, Henna; Myllyrinne, Kristiina; Hirvonen, Niina

Työryhmän puolesta

Henna Korte
Suomen Punainen Risti, Keskustoimisto
Päällikkö, terveyden ja hyvinvoinnin yksikkö

KOONTITÄULUKKO ENSIHOIDON PALVELUTASOPÄÄTÖKSISTÄ

Sairaanhoidopiiri	Voimassaoloaika	Ensiauttajan vaatimukset	Täydennyskoulutusvaatimukset	Osaamisen todentaminen
Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoidopiiri	2012-2013 (uusin joka saatu)	Yksikössä vähintään kahdella kyky potilaan tutkimiseen ja hoitoon. SPR EA 1+2 tai Palokuntien EA ja lisäksi ensivasteturssi. Alueen P tai H luvilla myös ilman erityistä koulutusta.	Ei mainintaa	Alueellinen teoria- ja näyttökoe, ei tarkemmin määritelty
Etelä-Karjalan sairaanhoidopiiri	2013-2016	SPR EA 1+2 tai Palokuntien EA ja lisäksi ensivasteturssi. Lisäksi voi toimia kuka vain terveydenhuollon ammattihenkilö	Suunnitelmassa palkata opetusensihoitaja järjestämään mm. ~~evyille~~ täydennyskoulutusta	Alueellinen teoria- ja näyttökoe, ei tarkemmin määritelty
Kymenlaakson sairaanhoidopiiri	2013-2014	Täysi-ikäisyys, kielitaito, hyvä käytös, terveys, yleinen luottamus (yleiset vaatimukset), lisäksi ensiauttajalta SPR EA1 + ~~evy~~ -kurssi (SPEK, SPR, SMPS, AMK tai muu erikseen hyväksytty) tai vähintään perustasoon oikeuttava koulutus	Vähintään neljä 1,5 tunnin harjoitusta tai tehtävää / vuosi	3 vuoden välein, toteutustapaa ei mainita
Varsinais-Suomen sairaanhoidopiiri	Hyväksytty 2012, ei merkittyä voimassaoloaika	Soveltuva koulutus oltava kahdella yksikössä, koulutusta ei avattu tarkemmin	Ei mainintaa	Ei mainintaa
Satakunnan sairaanhoidopiiri	2013-2015	Yhdellä oltava ensivastekoulutus, koulutusta ei avattu tarkemmin, tavoitevahvuus 1+2	Ei mainintaa	Ei mainintaa
Vaasan sairaanhoidopiiri	2014-2017	SPEK tai SPR ensivastetoimintaan suuntautuva koulutus, pelastuslaitos voi määrittää tarkemmin sopimuksessa	Ei mainintaa	Ei mainintaa
Pirkanmaan sairaanhoidopiiri	2013-2014	Asetuksen mukainen koulutus vähintään kahdella yksikössä	Maininta koulutuksen järjestämisestä, ei tarkemmin määritelty	Maininta näyttökoejärjestelmästä, ei tarkemmin määritelty
Keski-Pohjanmaan sairaanhoidopiiri	2013-2016	SPR EA 1+2 tai Palokuntien EA ja lisäksi ensivasteturssi. Lisäksi voi toimia P tai H luvallinen terveydenhuollon ammattihenkilö tai pelastaja ilman eri koulutusta.	Ei mainintaa	Ei mainintaa
Kanta-Hämeen sairaanhoidopiiri	Palvelutasopäätöstä ei saatavilla	Palvelutasopäätöstä ei saatavilla	Palvelutasopäätöstä ei saatavilla	Palvelutasopäätöstä ei saatavilla
Päijät-Hämeen sairaanhoidopiiri	2013-	~~PHSOTFY~~ erikseen hyväksymä koulutus, esim. palokuntien ensiapu ja ~~eva~~	Osaamista ylläpidettävä ja täydennettävä vuosittain riittävällä täydennyskoulutuksella, minivaatimus 1 päivä vuodessa	Maininta näyttökoejärjestelmästä, ei tarkemmin määritelty
Pohjois-Savon sairaanhoidopiiri	2013-2014	Sairaanhoidopiirin hyväksymä ensiauttajakoulutus	Ei mainintaa	Ei mainintaa

Etelä-Savon sairaanhoitopiiri	2013-	Sairaanhoitopiirin hyväksymä ensiauttajakoulutus	Yleinen maininta koulutuksen järjestämisestä, ei avattu enempää	Yleinen maininta näyttökoejärjestelmästä, ei avattu enempää
Itä-Savon sairaanhoitopiiri	2013-2016	~~SRVA:n~~ ensihoitokeskuksen hyväksymä koulutus	Yleinen maininta koulutuksen järjestämisestä, ei avattu enempää	Yleinen maininta näyttökoejärjestelmästä, ei avattu enempää
Keski-Suomen sairaanhoitopiiri	2013-	Ensihoitokeskuksen hyväksymä koulutus	Ei mainintaa ensiauttajien osalta	Ei mainintaa
Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiiri	2013-2016	Ensivaste tai sitä korkeampi koulutus	Ei mainintaa	Ei mainintaa
Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri	2013-	Koulutusvaatimukset täyttävä henkilö, ei tarkemmin avattu	Ei mainintaa	Ei mainintaa
Kainuun sairaanhoitopiiri	2013-	Ensihoitokeskuksen hyväksymä koulutus	Ei mainintaa	Ei mainintaa
Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri	2013- (esitys)	Ensihoitokeskuksen hyväksymä koulutus, esim. SPEK ensiapu ja ensivaste	Vuosittainen riittävä täydennyskoulutus	Yleinen maininta näyttökoejärjestelmästä, ei avattu enempää
Lapin sairaanhoitopiiri	Ei merkittyä voimassaoloa	Erillinen Lapin ja Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirien koulutus- ja lääkeohje	Erillinen Lapin ja Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirien koulutus- ja lääkeohje	Erillinen Lapin ja Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirien koulutus- ja lääkeohje
Länsi-Pohjan sairaanhoitopiiri	Ei merkittyä voimassaoloa	Erillinen Lapin ja Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirien koulutus- ja lääkeohje	Erillinen Lapin ja Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirien koulutus- ja lääkeohje	Erillinen Lapin ja Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirien koulutus- ja lääkeohje

TUTKIMUSTAULUKKO

Tutkimuksen nimi, tekijä ja vuosi	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite	Tutkimusmenetelmät	Tutkimusalue/otos	Tulokset/pohdinta
Heini Harve: Maallikon suorittama defibrillaatio sydänpysähdyspotilaan hoitoketjussa, 2009, akateeminen väitöskirja, Helsingin yliopiston lääketieteellinen tiedekunta	Löytää uusia tapoja hyödyntää maallikoiden suorittamaa defibrillaatiota ja tutkia defibrillaattorin käyttöä koulutettujen maallikoiden käyttämänä	Kysely, kokeellinen tutkimus	Kyselytutkimus valtakunnallisesti yhteensä 377, kokeellinen tutkimus 54 varusmiestä Läntiseltä maanpuolustusalueelta	Palokunnat, joilla on käytössä puoli-automaattinen defibrillaattori, harjoittelevat säännöllisesti sen käyttöä. Kouluttamattomien hankilöiden antama peruselvytys on laadultaan huonoa hätäkeskuksesta saatavista ohjeista huolimatta.
Emilia Pakkanen: Kuntien ja järjestöjen välinen yhteistyö - Kuntatoimijoiden näkymyksiä Kaakkois-Suomen alueen järjestöyhteistyöstä, 2013, kandidaatin-tutkielma, Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos	Selvittää kuntatoimijoiden näkemyksiä järjestöyhteistyön tilasta tällä hetkellä, sen haasteista, järjestöjen roolista ja kehityksestä tulevaisuudessa	Laadullinen tutkimus, teemahaastattelut	Neljä Kaakkois-Suomessa sijaitsevaa kuntaa	Yhteistyötä pidetään merkittävänä voimavarana, joskin se tällä hetkellä painottuu resurssien puutteen takia visiointiin ja tulevaisuuden suunnitteluun
Juha Peltosalmi, Tyyne Hakkarainen, Pia Londén, Vertti Kiukas & Riitta Särkelä: Järjestöbarometri 2014, 2014, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry	Tuottaa ajantasainen kuva sosiaali- ja terveysalan järjestöjen tilasta vuosittain	Kyselytutkimus	Valtakunnallinen, vastaajina 98 järjestön toiminnanjohtajaa ja 1077 paikallista yhdistystä	Järjestöjen tila on hyvä ja valtaosa yhdistyksistä jatkaa toimintaansa tulevaisuudessa vähintään samalla tasolla kuin tällä hetkellä. Suurimpia haasteita tuottavat yhdistysten hallinto ja riittävän aktiivisen vapaaehtoismäärän pitäminen

Anne Birgitta Pessi & Tomi Orava-saari: Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä, 2010, Raha-automaattiyhdistys	Tarkastella vapaaehtoistoimintaa järjestävää järjestökenttää etenkin rahoittajanäkökulmasta avustusten kohdentamiseksi. Lisäksi tutkimuskohteina oli mm. vapaaehtositen motivaatioon liittyvät asiat.	Kyselytutkimus	Valtakunnallinen, vastaajina yhteensä 825 RAY:ltä tukea saanutta järjestöä, kaikkiaan yli 3000 yksittäistä vastaajaa	Motivaatiotekijöiden osalta: Vapaaehtoisten motivaatio pohjautee erityisesti antamiseen, toiminnallisuuteen ja jatkuvuuden etsintään, kaikkiaan selkeiden trendien löytäminen motivaatiotekijöistä on vaikeaa
Hanna Rauhavirta: Henkilöstön osaamisen kehittäminen kuntaorganisaation menestystekijänä - Case Riihimäen kaupunki, 2015, Pro Gradu -tutkielma, Tampereen yliopiston kasvatustieteiden yksikkö	Miten henkilöstön osaamisen kehittäminen ja sen merkitys ymmärretään kuntaorganisaatiossa	Laadullinen tutkimus, teemahaastattelut	Riihimäen kaupungin henkilöstöä yhteensä 10 kpl	Osaamisen kehittäminen on erittäin tärkeää jatkuvasti muuttuvissa toimintaympäristöissä
Anna Maija Siljander: Ammatillinen osaaminen ja täydennyskoulutus - tiedon ja osaamisen leviäminen osallistujien välillä, 2009, Pro Gradu -tutkielma, Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitos	Selvittää ammatillisen osaamisen ja tiedon leviämisen käsityksiä aikuisen täydennyskoulutuksessa	Kyselytutkimus ja teemahaastattelut	39 aikuisopiskelijaa Helsingin yliopistosta	Aikuisopiskelussa tiedon vaihtaminen oman ryhmän kesken on todella merkityksellistä, tärkeitä seikkoja on myös yhdessä pohtien tekeminen sekä omien kokemusten hyödyntäminen oppimisessa

KYSELYTUTKIMUKSEN MUUTTUJATAULUKKO

Aihepiiri	Teoreettinen tarkastelu	Kysymys
Viranomaismääräysten vaikutus ensiauttajien osaamisen ylläpitoon	<ul style="list-style-type: none"> • Palvelutasopäätöksen tuntemus • Viranomaisohjeistuksen tuntemus • Vastuuviranomaisen järjestämä koulutus • Osaamisen todentaminen 	9-15
Osaamisen ylläpidon tämänhetkinen tilanne ja kehittämistarpeet kolmannen sektorin toimijoilla	<ul style="list-style-type: none"> • Motivaatiotekijät toimintaan liittymiseen • Koulutuksen järjestämissihteys • Koulutuksen sisältö • Palautteenanto • Työnohjaus tai vastaava toiminta • Kenelle koulutusta järjestetään • Muut koulutusta tukevat toiminnot 	16-26
Yhteistyön tilanne ja mahdollisuudet ensiauttajien osaamisen ylläpidossa	<ul style="list-style-type: none"> • Järjestöjen välinen yhteistyö • Muut yhteistyökumppanit • Yhteistyö oman järjestön muiden toimijoiden kanssa • Yhteistyö keskusjärjestön kanssa • Resursointi • Yhteistyön yleiset haasteet 	27-33

KYSELYTUTKIMUKSEN SAATEKIRJE

Hyvä ensiauttaja!

Olen Joonas Lahelma ja opiskelen Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa ensihoitajaksi. Teen opinnäytetyötäni otsikolla ”Kolmannen sektorin ensiauttajien osaamisen ylläpitäminen”.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää sairaanhoitopiirien vaatimuksia ensiauttajatasoisten ensivasteyksiköiden henkilöstön osaamisen ylläpitämiseen sekä vaatimusten perusteella pyrkiä luomaan mahdollisimman monen sairaanhoitopiirin alueella toimivia malleja ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseksi. Sairaanhoitopiirien vaatimusten lisäksi tarkoitus on myös selvittää eri järjestöissä toimivien ensiauttajien omia näkemyksiä osaamisen ylläpitämisen tarpeellisuudesta ja hyvistä malleista sen toteuttamiseksi järjestöjen välisellä yhteistyöllä.

Opinnäytetyö toteutetaan kehittämistutkimuksena. Tutkimusmenetelminä käytetään ensihoidon palvelutasopäätöksiin perehtymistä, vapaaehtoisille ensiauttajille suunnattua kyselyä sekä ensivastekoulutusta järjestävien järjestöjen asiantuntijoiden haastatteluja.

Kyselytutkimusosuus tehdään Webropol –järjestelmällä. Kyselyyn vastataan julkisen linkin kautta, joka tarkoittaa sitä, ettei vastaajia pystytä yksilöimään. Yhteistyönäkökulman selvittämiseksi kyselyssä kysytään edustamaasi kattojärjestöä. Tutkimuksen arvioitu valmistumisaika on helmikuu 2016.

Tutkimus julkaistaan sen valmistuttua ammattikorkeakoulujen yhteisessä Theseus – opinnäytetyötietokannassa.

Opinnäytetyöni ohjaa Kymenlaakson ammattikorkeakoulun lehtori Sari Engelhardt. Työn tilaajana toimii Suomen Meripelastusseura ja se tehdään läheisessä yhteistyössä Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön ja Suomen Punaisen Ristin kanssa.

Vastaamalla kyselyyn annat samalla suostumuksen vastauksiesi käyttämiseen opinnäytetyössäni.

Kiitos yhteistyöstä!

Joonas Lahelma
Ensihoitajaopiskelija

joonas.lahelma@gmail.com

Puh. 040 167 8637

KYSELYTUTKIMUSLOMAKE

Kolmannen sektorin ensiauttajien osaamisen ylläpitäminen

Tervetuloa vastaamaan kolmannen sektorin ensiauttajien osaamisen ylläpitämistä koskevaan kyselyyn!

Kyselyssä on kaikkiaan 34 kysymystä jaettuna seitsemälle sivulle. Sivulta toiselle siirrytään sivun alalaidassa olevalla "seuraava" -painikkeella. Viimeisen sivun lopussa on "lähetä" -painike, joka lukitsee ja lähettää antamasi vastaukset. Varaathan aikaa kyselyyn vastaamiseen noin 10-15 minuuttia.

Kysely alkaa taustatietoja selvittävillä kysymyksillä ja jatkuu varsinaisiin tutkimusaiheisiin: viranoamaismääräykset, koulutuksen merkitys vapaaehtoisten motivaatioon ja koulutusyhteistyö.

Kyselyyn antamiasi vastauksia ei voida yhdistää yksittäiseen vastaajaan. Vastauksia tullaan käyttämään vain tämän opinnäytetyön tekemiseen ja kaikki vastaukset poistetaan opinnäytetyön valmistuttua.

Mikäli sinulla on kysymyksiä kyselyyn tai yleisesti opinnäytetyöhöni liittyen, saat minuun yhteyden sähköpostitse joonas.lahelma@gmail.com tai puhelimitse 040 167 8637

Kiitos jo etukäteen panoksestasi opinnäytetyöhöni!

Joonas Lahelma
Ensihoitajaopiskelija

Ensimmäinen kysymysjoukko koskee vastaajan taustatietoja.

1. Minkä järjestön ensivasteyksikössä pääasiassa toimit?

☐ Suomen Meripelastusseura

☐ Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö

☐ Suomen Punainen Risti

☐ Muu, mikä?

2. Osallistutko edelliseen kysymykseen vastaamasi järjestön toiminnan lisäksi myös toisen järjestön tai toisten järjestöjen ensivastetoimintaan? Merkitse kaikki järjestöt, joiden toimintaan osallistut.

☐ Suomen Meripelastusseura

☐ Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö

☐ Suomen Punainen Risti

☐ Muu, mikä?

☐ En osallistu useamman järjestön ensivastetoimintaan

3. Minkä sairaanhoitopiirin alueella pääasiassa toimit?

4. Kuinka kauan olet ollut mukana vapaaehtoistoiminnassa?

☐ alle 1 vuotta

☐ 1-5 vuotta

☐ 6-10 vuotta

☐ yli 10 vuotta

5. Kuinka kauan olet osallistunut vapaaehtoisena ensivastetoimintaan?

☐ alle 1 vuotta

☐ 1-5 vuotta

☐ 6-10 vuotta

☐ yli 10 vuotta

6. Onko sinulla terveydenhuollon ammatillista koulutusta?

☐ Kyllä, lääkäri tai vastaava tutkinto

☐ Kyllä, ensihoitaja tai vastaava tutkinto

☐ Kyllä, sairaanhoitaja tai vastaava tutkinto

☐ Kyllä, lähihoitaja tai vastaava tutkinto

☐ Kyllä, muu terveydenhuollon tutkinto, mikä?

☐ Ei

7. Oletko suorittanut uuden järjestöjen yhteisen opetussuunnitelman mukaisen ensivastekurssin?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ En tiedä

8. Minkä tyyppisissä ensivastetehtävissä toimit ensisijaisesti?

☐ Tapahtumapäivystyksiin liittyvä ensivastetoiminta

☐ Hälytysluonteinen ensivastetoiminta

Seuraavat kysymykset liittyvät ensivastetoiminnan viranomaisohjaukseen.

Vastaathan kaikkiin kysymyksiin sen järjestön näkökulmasta, jossa ensisijaisesti toimit.

Kaikki kysymykset koskevat ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseen liittyvään koulutukseen.

9. Oletko tutustunut oman ensisijaisen toiminta-alueesi ensihoidon palvelutasopäätökseen?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

10. Onko oman pääasiallisen toiminta-alueesi vastuuviranomainen järjestänyt koulutusta tai muuten perehdyttänyt sinua alueen ensihoidon palvelutasopäätökseen?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

11. Mikäli vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, tarkenna kuka koulutusta on antanut?

- ☐ Ensihoidon vastuulääkäri
- ☐ Ensihoidon kenttäjohtaja
- ☐ Muu sairaanhoitopiirin henkilö
- ☐ Pelastuslaitos
- ☐ Ensihoidon yksityinen palveluntuottaja
- ☐ Muu, kuka?

12. Onko oman pääasiallisen toiminta-alueesi vastuuviranomainen antanut palvelutasopäätöstä tarkempia ohjeita liittyen ensiauttajien koulutukseen?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

13. Mikäli vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, kerro muutamalla sanalla minkälaista ohjeistusta vastuuviranomainen on antanut?

14. Todennetaanko ensiauttajien osaamista pääasiallisella toiminta-alueellasi esimerkiksi osaamisen näytöin tai teoriakokein?

- ☐ Kyllä, näytöillä ja teoriakokein
- ☐ Kyllä, vain näytöillä
- ☐ Kyllä, vain teoriakokein
- ☐ Kyllä, muulla tavoin,

- ☐ miten?
- ☐ Ei

15. Mikäli vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, kerro lyhyesti osaamisen todentamisesta ja sen määräajoista?

Seuraavat kysymykset käsittelevät ensiauttajien osaamisen ylläpitämistä yksittäisen vapaaehtoisen näkökulmasta.

Vastaathan kaikkiin kysymyksiin sen järjestön näkökulmasta, jossa ensisijaisesti toimit.

Kaikki kysymykset koskevat ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseen liittyvään koulutukseen.

16. Mikä tai mitkä tekijät saivat sinut aikanaan kouluttautumaan ensiauttajaksi? Valitse enintään kolme syytä.

- ☐ Halu parantaa oman yhteisön turvallisuutta
- ☐ Auttamisen halu
- ☐ Mahdollisuus pelastaa ihmisiä
- ☐ Toiminnassa jo mukana olleen tuttavän rohkaisu
- ☐ Omakohtainen kokemus avuntarpeesta
- ☐ Suunniteltu ura terveydenhuollossa tai pelastustoimessa
- ☐ Muu, mikä?
- ☐ Muu, mikä?
- ☐ Muu, mikä?

17. Kuinka usein ensiauttajien osaamista ylläpitävää koulutusta järjestetään omassa organisaatiossasi?

- ☐ Useammin kuin kerran viikossa
- ☐ Viikoittain tai lähes viikoittain
- ☐ Joitakin kertoja kuukaudessa
- ☐ Noin kerran kuukaudessa
- ☐ Muutaman kuukauden välein
- ☐ Joitakin kertoja vuodessa
- ☐ Koulutusta ei järjestetä lainkaan

18. Keskittykö ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseksi omassa organisaatiossa järjestettävä koulutus olemassa olevan osaamisen vahvistamiseen vai uuden osaamisen opetteluun?

- ☐ Lähes yksinomaan olemassa olevan osaamisen vahvistamiseen
- ☐ Pääasiassa olemassa olevan osaamisen vahvistamiseen, mutta ajoittain opetellaan myös kokonaan uusia taitoja
- ☐ Tasaisesti molempiin osa-alueisiin
- ☐ Pääasiassa uusien taitojen opettelemiseen, mutta ajoittain vahvistetaan myös olemassa olevaa osaamista
- ☐ Lähes yksinomaan uusien taitojen opettelemiseen

19. Kerätäänkö ensiauttajien osaamisen ylläpitoon liittyvän koulutuksen päätteeksi osallistujilta palautetta?

- ☐ Järjestelmällisesti aina koulutuksen jälkeen
- ☐ Useimmiten, muttei säännöllisesti
- ☐ Satunnaisesti
- ☐ Palautetta ei yleensä kerätä
- ☐ Palautetta ei kerätä koulutusten jälkeen, mutta säännöllisesti esimerkiksi vuosittain

20. Mikäli vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, kerro kuka palautetilaisuuDET yleensä vetää?

- ☐ Kyseisen harjoituksen vetäjä
- ☐ Oman organisaation koulutusvastaava tms.
- ☐ Satunnainen kouluttaja tai vapaaehtoinen
- ☐ Joku muu, kuka?
- ☐ PalautetilaisuuDET ovat yleensä vapaata keskustelua vailla selkeää vetäjää

21. Järjestetäänkö omassa organisaatiossasi jonkinlaista työnohjausta tai muuta vastaavaa henkilö- tai ryhmäkohtaista ohjausta ensivastetoimintaan liittyen?

- ☐ Kyllä, säännöllisesti
- ☐ Kyllä, epäsäännöllisesti
- ☐ Ei

22. Mikäli vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, kerro kuka työnohjausta tai muuta vastaavaa toimintaa pääsääntöisesti järjestää?

- ☐ Vapaaehtoinen omasta organisaatiosta
- ☐ Erikseen koulutettu vapaaehtoinen omasta organisaatiosta
- ☐ Vapaaehtoinen toisesta organisaatiosta
- ☐ Erikseen koulutettu vapaaehtoinen toisesta organisaatiosta
- ☐ Ulkopuolinen koulutettu työnohjaaja
- ☐ Muu, kuka?

23. Minkälaisella ryhmällä oman organisaatiosi ensiauttajien osaamista ylläpitävä koulutus pääsääntöisesti järjestetään?

- ☐ Vain oman paikallisosaston jäsenille
☐ Oman ja muiden organisaatioiden paikallisosastojen jäsenille
☐ Oman organisaation useamman paikallisosaston jäsenille
☐ Oman ja muiden organisaatioiden useiden paikallisosastojen jäsenille
☐ Yhdessä ammattitoimijoiden kanssa

24. Mikäli vastasit edelliseen kysymykseen muun vaihtoehdon kuin "vain oman organisaation paikallisosaston jäsenille", kerro lyhyesti yleisimmät koulutuksen yhteistyökumppanit?

25. Minkä tyyppistä täydennyskoulutusta oman organisaatiosi ensiauttajille tyypillisesti järjestetään? Voit valita halutessasi useamman vaihtoehdon.

- ☐ Teoriakoulutusta
☐ Käytännön harjoituksia pienryhmässä
☐ Suurempia tilanneharjoituksia esim. yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa
☐ Kotona suoritettavia oppimistehtäviä
☐ Verkko-opintoja
☐ Muuta koulutusta, mitä?

Seuraavilla väittämillä pyritään kartoittamaan motivaatiotekijöitä, jotka saavan vapaaehtoiset ensiauttajat pysymään mukana toiminnassa.

Vastaathan kaikkiin väittämiin sen järjestön näkökulmasta, jossa ensisijaisesti toimit.

Kaikki väittämät liittyvät ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseen liittyvään koulutukseen.

26. Vastaa seuraaviin väittämiin valitsemalla parhaiten sopiva vaihtoehto

	Täysin eri mieltä	Osittain eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Osaamista ylläpitävää koulutusta tulisi järjestää viikoittain	☐	☐	☐	☐
Osaamista ylläpitävän koulutuksen tulisi keskittyä vain peruskoulutuksessa opittujen asioiden kertaamiseen	☐	☐	☐	☐
Jokaisen koulutuksen jälkeen tulisi järjestää ohjattu ohjattu määrämuotoinen palautetilaisuus	☐	☐	☐	☐
Jokaisen suoritettun ensivastetehtävän jälkeen tulisi järjestää ohjattu määrämuotoinen palautetilaisuus	☐	☐	☐	☐

Kouluttajien koulutuksessa tulisi panostaa myös palautteen antamiseen	☐	☐	☐	☐
Ensiauttajille tulisi järjestää säännöllisesti työnohjausta	☐	☐	☐	☐
Osaamista ylläpitävä koulutus tulisi tehdä pienryhmissä oman organisaation kesken	☐	☐	☐	☐
Osaamista ylläpitävän koulutuksen tulisi olla monipuolista sisältäen myös ohjattua omaehtoista opiskelua	☐	☐	☐	☐
Osaamista ylläpitävässä koulutuksessa on tärkeä tehdä yhteistyötä myös muiden ensivastetoimintaa harjoittavien organisaatioiden kanssa	☐	☐	☐	☐
Varsinaisen koulutuksen lisäksi myös muu sosiaalinen ohjelma ensiauttajien kesken on tärkeää	☐	☐	☐	☐

Tässä osiossa olevilla kysymyksillä pyritään selvittämään erityisesti järjestöjen välisen yhteistyön merkitystä ensiauttajien osaamisen ylläpitoon tähtäävässä koulutuksessa.

Vastaathan kaikkiin kysymyksiin sen järjestön näkökulmasta, jossa ensisijaisesti toimit.

Kaikki kysymykset koskevat ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseen liittyvään koulutukseen.

27. Tehdäänkö organisaatiossanne yhteistyötä muiden ensivastetoimintaa harjoittavien tahojen kanssa ensiauttajien osaamista ylläpitävään koulutukseen liittyen?

- ☐ Kyllä, säännöllisesti
- ☐ Kyllä, epäsäännöllisesti
- ☐ Kyllä, mutta vain yksittäisiin isoihin harjoituksiin liittyen
- ☐ Ei

28. Mitkä organisaatiot ovat yleisimpiä yhteistyökumppaneitanne ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseen liittyvässä koulutuksessa? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ Suomen Meripelastusseuran paikallisosasto
- ☐ Vapaapalokunta tai muu vastaava pelastustoimen vapaaehtoisorganisaatio
- ☐ Suomen Punaisen Ristin paikallisosasto
- ☐ Muu vapaaehtoisorganisaatio, mikä?
- ☐ Pelastuslaitos
- ☐ Sairaanhoidopiiri
- ☐ Rajavartiolaitos
- ☐ Puolustusvoimat
- ☐ Muu viranomainen, mikä?

29. Tehdäänkö organisaatiossanne yhteistyötä ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseen liittyvässä koulutuksessa oman organisaationne kattojärjestön kanssa?

- ☐ Kyllä, säännöllisesti
- ☐ Kyllä, epäsäännöllisesti
- ☐ Ei

30. Tarjoaako oman organisaatiosi kattojärjestö jonkinlaista koulutuksen tukimateriaalia (esim. harjoitus suunnitelmia) paikallisosastojen käyttöön?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

31. Mikäli vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, kerro lyhyesti minkälaista materiaalia keskusjärjestö tarjoaa?

32. Mitkä ovat suurimmat haasteet yhteistyölle eri toimijoiden välillä ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseen tähtäävän koulutuksen järjestämisessä? Valitse enintään kaksi mielestäsi suurinta haastetta.

- ☐ Taloudelliset resurssit eivät ole riittävät yhteistyölle
- ☐ Henkilöstöresurssit eivät ole riittävät yhteistyölle
- ☐ Lähialueelta ei löydy soveltuvia yhteistyökumppaneita
- ☐ Yhteistyön estää mahdollisen kumppanin asenne yhteistyötä kohtaan
- ☐ Muu, mikä?
- ☐ Muu, mikä?
- ☐ Yhteistyölle ei ole haasteita

Seuraavilla väittämillä pyritään kartoittamaan yhteistyöhön liittyvien tekijöiden tärkeyttä.

Vastaathan kaikkiin väittämiin sen järjestön näkökulmasta, jossa ensisijaisesti toimit.

Kaikki väittämät liittyvät ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseen liittyvään koulutukseen.

33. Vastaa seuraaviin väittämiin valitsemalla parhaiten sopiva vaihtoehto

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Yksittäisiä koulutustapahtumia on tärkeää järjestää yhteistyössä eri toimijoiden kanssa	☐	☐	☐	☐
Ensiauttajien osaamista ylläpitävää koulutusta tulisi suunnitella järjestöjen yhteistyössä	☐	☐	☐	☐

Yhteistyö toisten järjestöjen kanssa on hankalaa erilaisten toimintaympäristöjen vuoksi

☐☐☐☐

Oman keskusjärjestön tulisi edistää paikallisten toimijoiden yhteistyötä aktiivisesti

☐☐☐☐

Oman keskusjärjestön tulisi edistää ensiauttajien osaamisen ylläpitämistä tarjoamalla valmista koulutusmateriaalia

☐☐☐☐

Yhteistyötä koko ensivastekentän kesken tulisi tulevaisuudessa korostaa

☐☐☐☐

34. Lopuksi voit vielä halutessasi antaa vapaan kommentin ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseen liittyvästä koulutuksesta ja sen tulevaisuuden näkymistä.

2000 merkkiä jäljellä

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

Teemahaastattelun runko

Haastattelun teemat: Järjestöjen välinen yhteistyö, yhteistyö muiden toimijoiden kanssa, yhteistyö keskusjärjestön ja paikallisosastojen välillä, yhteistyön haasteet

1. Miten edustamasi keskusjärjestö edistää käytännössä järjestöjen välistä yhteistyötä ensiauttajien osaamisen ylläpitämisessä? Miten yhteistyötä on tarkoitus kehittää tulevaisuudessa?
2. Minkälaista yhteistyö on käytännön tasolla muiden järjestöjen kanssa? Yhteistä koulutusta? Yhteisiä harjoituksia? Yhteisiä materiaaleja? Minkälaisia kehitysnäkymiä käytännön yhteistyön kannalta on tällä hetkellä?
3. Miten koulutusyhteistyö eri järjestöjen kanssa on huomioitu koulutussuunnitelmissa?
4. Miten edustamasi keskusjärjestö huolehtii valtakunnallisesti tai paikallisesti ensiauttajien osaamisen ylläpitämiseen liittyen yhteistyöstä muiden kuin toisten järjestötoimijoiden kanssa? Minkälaisia kehitysnäkymiä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa on?
5. Minkälaista tukea keskusjärjestö tarjoaa paikallisille yhdistyksille/toimijoille? Koulutussuunnitelmia? Koulutusmateriaalia? Yhteistyömalleja?
6. Miten riittävät henkilöstö- ja taloudelliset resurssit on turvattu myös yhteistyö silmällä pitäen? Tämän hetkinen tilanne vs. tulevaisuus?
7. Minkälaisia haasteita edustamassasi järjestössä on kohdattu ensiauttajien osaamisen ylläpitoon liittyvään koulutukseen liittyen? Onko haasteet edelleen olemassa vai onko niihin löytynyt ratkaisuja?

